

ሰርገያስና ዕንባቆም

የነቢያቱ ሸክም

ሁለቱም እዚያት የእግዚአብሔር ቅድስናና የኃጢአት ውጤት ተሰምቶአቸዋል። ይህም ለእስራኤል የተሰጣትን መለኮታዊ መገለጥ ከከነዓናውያን ኃይማኖት የተለየ አድርጎት ነበር። ከከነዓናውያን ኃጢአት የሚባል ነገር ምን እንደሆነ አያውቁም ነበር። ጣላቶቻቸውም ከሰዎች ይልቅ የባለ ኃጢአተኞች ነበሩ።

ዕንባቆም ሁለት ነገሮችን በሚገባ ተረድቷል፡-

1. እግዚአብሔር ቅዱስ እንደሆነ ምንም ስሕተት ለማድረግ አለመቻሉንና
2. እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ቃል ኪዳን እንዳደረገ እንዲሁም እነርሱም የእርሱ የተለዩ ሕዝቦች መሆናቸውን ነው።

አሁን ግን የነቢዩ አቢይ ጥያቄ፡- እግዚአብሔር እንዴት ሕዝቡን ይቃወማል? ከቶዎቹን ባቢሉናውያንን እንዴት ሊጠቀምባቸው ይመርጣል? የሚል ነበር። ዕንባቆም የእግዚአብሔር ባሕርይና ቃል ኪዳን አሁን በይሁዳ ላይ ከሚሠራው ሥራ ጋር የሚስጣጣ ሆኖ አላገኘውም።

የእርሱ ጥያቄ ይህ ብቻ አይደለም! ጥናው ግን ይህ ነበር። እግዚአብሔር ከቶ ሕዝብ መርጦ እንዴት መጠቀሚያው ያደርጋል? ይህ ጥያቄ ዛሬም በዚህ ዘመን ለምንገኘው ተገቢ ጥያቄ ነው። ከቶዎች በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ ያላቸው ስፍራ ምንድነው? እግዚአብሔር እንደ ባቢሉን ያሉትን ከቶ ሕዝቦች በሚጠቀምበት ጊዜ ጠባያቸውን ያደርጋል ማለት ነው? እግዚአብሔር ቃል ኪዳን ካደረገላቸው ሕዝብ ይልቅ ያንን ሕዝብ አብልጦ ወዶታል ማለት ነው? እግዚአብሔር ባቢሉናውያንን ይቀጣቸዋል ወደሰ በአጠቃላይ ከትግት ያመልጣሉ?

የሰርገያስ መልእክት ከዕንባቆም ፍፁም የተለየ ነው። ለኢየሩሳሌም ነጥሪዎች የጌታ ትዕግሥት ወደ ግዝተሚያው እንደተቃረበ ሊጠቁማቸው ይጥክራል። «የጌታ ቀን» የሚለው ሐረግ ከግንኙነትም የባሉይ ኪዳን ክፍል ይልቅ በሰርገያስ ውስጥ ተደጋግሞ ይታያል። ለእቢይ ሰርገያስ ይህም ቀን እግዚአብሔር በኃጢአተኝነት ከተጣ በኢየሩሳሌም ላይ ፍርድ የሚረድበት ቀን ነው።

ሰርገያስ የተዘዘው ምናልባት ኢየሱስ በ621-22 ካክናወገው ተሃድሶ በኋላ ይሆናል። 2ኛ ነገ. 21-22 እንደሚመለከተን ኢየሱስ ብዙ ተገባሮችን ፈጽጏል። ሕዝቡ ከጣኦትት አምላክ ተመልሶ እንደገና የበዓል ቀናችን ግዝበርና በቤተ መቅደስ ውስጥ ግምለክ ጀምሮ ነበር።

ሆኖም የሚያደርጉት ከልባቸው አልነበረም። ንሥሐ የገቡት ለይስሙላ ነበረ። ይህንን እንዴት ለናውቅ እንችላለን? ጠባያቸው ፈጽሞ አልተለወጠም። ቀድሞ ይሠሩት እንደነበረው አሁንም ተመሳሳይ ኃጢአት መሥራት ተያይዘውት ነበር። በአፋቸው ብቻ እግዚአብሔርን ያመለክታል! ልባቸው ግን ከእርሱ በጣም የራት ነበር።

በኢየሱስ ዘመን መንግሥት ግለት ከ640-609 ዓ.ዓ. ኤርምያስ ደግሞ በኢየሩሳሌም ይሳብክ ነበር። መልዕክቱም የኢየሩሳሌም ሰዎች ሊያመልጡት የማይችሉትን ፍርድ እንዲቀበሉ ግሳሰብ ነበር። ሶፎንያስ ለኢየሩሳሌምና ለይሁዳ ሕዝቦች ብርቱ ግስጦንቱቱ ይሰጣቸዋል። በዚያ እንዳልተጠቀሙበት እናውቃለን። ስለዚህ ሶፎንያስ የተነበየው ተንቢት ናቡከደነጾር ኢየሩሳሌምን ሲደመስስ በ586 ዓ.ዓ. ተፈጸመ።

ሶፎንያስ

ማብራሪያ

ሶፎንያስ ነቢይና የንጉሥ ሕዝቅያስ ዘመድ ነበረ። ትንቢት ይናገር የነበረው በንጉሥ ኢየሱስ ዘመን መንግሥት ግለት ከ640-609 ዓ.ዓ. ነበረ። 1:1።

ሕዝቡ እግዚአብሔር ስለ እኛ ኃጢአት አይጨነትም የሚል የማይረባ ንግግር ተለግሞ ደግሞ፡ 1:12። እግዚአብሔር እንደሚፈርድባቸው ብቻ ሳይሆን የፍርዱም ጊዜ በጣም ቅርብ መሆኑን ነቢዩ ያሳስባቸዋል፡ 1:7ና 14። የዚህ አስፈሪ ፍርድ ምክንያት አሁንም በኢየሩሳሌም ከተማ የሚገኘው ኃጢአት ነው፡ 1:4-9። ሕዝቡ ይሠሯቸው የነበሩትን ኃጢአቶች ዓይነት በዝርዝር ጻፏቸው። እነዚህ ሰዎች የእግዚአብሔር ሕዝብ እንደሆኑ ተደርገው የተቆጠሩ መሆናቸውን አትርሱ።

የቃል ኪዳን ሰዎች በመሆናቸው ሶፎንያስ አስፈሪውን የእግዚአብሔርን የፍርድ ቀን ያመለክታቸዋል፡ 1:10-18 አንብቡ። ሕዝቡ ጊዜው ሳያልፍ ንሥሐ እንዲገባ ሊያሳስብ ይጥክራል።

ሕዝቡ ንሥሐ እንዲገባ ለመጠየቅ በምዕራፍ 2 ሶስት ጥቅሶችን ይጠቁማል፡ 2:1-3 አንብቡ። ኢየሱስ ይህንን ድርጊት አስቀድሞ አድርጎት ስለነበር ብዙ ተስፋ የሚጣልበት አይደለም፤ ስለዚህ ልመናው አጭር ነው።

ይህ ጣላትን የሚያመልክ ሕዝብ ምንም አይደርስበትም? ከፍልስጥኤማውያን ከተማ ይጀምራል፡ 2:4-7። ከዚያም ከጨው ባሕር በስተምሥራቅ ያሉትን ሕዝቦች መናገር ይቀጥላል፡ 2:8-11። ኢየሱስ ከሞተ ከ3 ዓመታት በፊት ነፃ እንደተደመሰሰች እናውቃለን። በምዕ.2:4-15 ውስጥ የሚገኙት ትንቢቶች በሙሉ ተፈጽመዋል። እነዚህ መንግሥታት በሙሉ ተደምስሰዋል። ሶፎንያስ የሚለው ኢየሩሳሌምና ይሁዳ ጣላትን የሚያመልኩት እነዚህ ሕዝቦች የተቀበሉትን ዓይነት ፍርድ ይቀበላሉ ነው።

ኢየሩሳሌም የተለየች ናት፡ 3:1-13 አንብቡ። እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ይቀጣታል። ይሁን እንጂ ከተማይቱን እንደገና ያድሳታል። ሕዝቡም በተቀጣበት ወቅት ጣላታትን ለዘላለም መተው እንዳለበት ይማራል። በኢየሩሳሌም ላይ የደረሰው ትጣት ኃጢአትን ከመከላከል አስወግደዋል። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ አይሁድ የጣላታትን አምልኮ ተቀብለው አያውቁም።

ሰፍንያስ ትንቢቱን የሚደመድመው በደስታ መዝሙር ነው። 3:14-20። ከባቢሎን ምርኮ መመለሳቸውን ሰፍንያስ አይጠቁምም፤ ኢሳ. 40-66። በአጠቃላይም ምርኮውን ፈጽሞ አይጠቅሰውም። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ሕዝቡን ቢቀጣቸውም መልሶ እንደሚጠገናቸው ያውቅ ነበር።

ዕንባቆም

ማብራሪያ

ዕንባቆም ትንቢት መናገር የጀመረው መቼ እንደነበረ እናውቅም። ሆኖም የተናገረው ነገር በሚገባ ገልፅ ነው።

ትንቢቱ ስለ እግዚአብሔር በትክክል አለመፍረድ በማጉረምረም ይጀምራል። እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ኃጢአተኞች በመቅጣት ፈንታ ለምን ይረዳቸዋል? 1:2-4 አንብቡ። በሱር.1:4-9 ላይ ጥቂቶቹ ኃጢአተኞቻቸው ተዘርዝረዋል። እግዚአብሔር ምንም ሊያደርግ አንመለከትም።

በ1:5-11. ላይ መልሱ ተሰጥቷል። እግዚአብሔር ክፉዎቹን ባቢሎናውያን ሊያመጣባቸው ነው። በኤር. 25:9 ላይ ባቢሎን የእግዚአብሔር አገልጋይ ተብላ ተጠርታለች። 2ኛ ነገ. 24-25 እንደሚያስረዳን ጌታ ባቢሎንን ሶስት ጊዜ ጠርቷት ነበር። በመጀመሪያ በ606 ዓ.ዓ.፣ ከዚያ በ597ና በ586 ዓ.ዓ. ዝነር። ዕንባቆም ምናልባት የመጀመሪያዎቹን 2 ወረራዎች ላይመለከት አልቀረም።

ዕንባቆም እንደገና ያጉረመርግል፤ 1:12-17። እንዴት ጻድቅ የሆነው እግዚአብሔር ኃጢአተኛ የሆነን ሕዝብ መጠቀሚያው ያደርጋል? በሐጌ 2:10-14 ላይ ያለውን ምሳሌ ተመልከቱ። እግዚአብሔር ኃጢአተኛን ሕዝብ በሚጠቀምበት ጊዜ እርሱ ራሱ ረከቧል? መልሱ አልረከለም ነው። ይህ ጥያቄ ከእግዚአብሔር ዘንድ ሌላ መልስ ይዞ ይመለሳል። 2:1-4 አንብቡ። እግዚአብሔር ባቢሎንን አንድ ቀን ይደመስሳታል። በ538 ዓ.ዓ. የሚደንና ፋርስ ንጉሥ ቂርስ ባቢሎን በወጋበትና በደመሰሰበት ወቅት እግዚአብሔር የተናገረው እንደተፈጸመ ተገንዝበናል። በምዕ.2:1-4 የተጻፈው ትንቢት በዚያን ጊዜ ፍጻሜ አግኝቷል።

2:5-20 የሚያመለክተው ማንን ነው? ጥቅሶቹን አንብቡ። አንዳንድ ምሁራን ዕንባቆም የሚናገረው ስለ ባቢሎን ነው በማለት ያስባሉ። እኛ ክፍሉ የሚናገረው ስለ ኢየሩሳሌም ይመስለናል። ይኸውም በኢየሩሳሌም የሚገኙት ሰዎች ምን ያህል ኃጢአተኞች እንደሆኑ ያሳያል። አምስት ጊዜ ተፈርዶባችኋል ብሎ ለእነዚህ ሰዎች ይነግራቸዋል። በጣም ኃጢአተኛ ከመሆናቸው የተነሣ እግዚአብሔር እነርሱን ከግጥፋት በስተቀር ለማዳን ምንም አግራጭ መንገድ የለውም።

የዕንባቆም ጸሎት በአራት ክፍሎች ይከፈላል። ምዕራፍ 3:1፣ 3-6፣ 7-15ና 16-19 አንብቡ። በቁ. 3-6 ላይ ነቢዩ እግዚአብሔር በዚህ ዓለም ውስጥ ስላለው ኃይል ይናገራል። በቁ.7-15 ላይ የሚያመለክተው በታሪክ ውስጥ ያለውን ኃይል ነው። ይህም የብሉይ ኪዳን

ታሪክ ግምገማ ነው። ሆኖም እንደ ዕንባቆም ያሉት ታግኝ ሰዎች ምንም አይፈሩም፤ ቁ.16-19።

ሶፎንያስ

የተለዩ ነጥቦች

በአል የከነዓናውያን የልምሳሚ አምላክ ነው። እነርሱም ዝናብንና ፀሐይን የሚሰጣቸው እርሱ እንደሆነ ስለሚያምኑ መሥዋዕት ይሰጧልት ነበር። አንዳንድ አይሁዳውያን ባቢሎናውያን እንደሚያደርጉት በፀሐይ፣ በጨረቃና በከፍተኛነት ያምኑ ነበር። ሚልኮም የሞአባውያን አምላክ ነበር፤ 1:4-9 አንብቡ። ይህ ሃይማኖታዊ ኃጢአት ሕዝቡን ወደ ሕገ ወጥ ኑሮ እንዲያመራ አድርጎት ነበር።

በእንደዚህ ያለ ወቅት ታግኞቹ ሊያደርጉት የሚችሉት ነገር ምን ነበር? 2:1-3 አንብቡ። እግዚአብሔር ፍርድን በሚያመጣበት ጊዜ እንኳ እነዚህን ታግኞች ሊያድናቸው ይችላል። ሶፎንያስ ሕዝቡን ራሳቸውን በእግዚአብሔር ፊት አዋርደው ትሑታን እንዲሆኑና ከ586 ዓ.ዓ. ከሚደርስባቸው ፍርድ እንዲያመልጡ ያሳስባቸዋል። እግዚአብሔር ኤርምያስን የመሳሰሉትን ሰዎች እንደዚህ አድርጎ አድኗቸው ነበር።

የኢየሩሳሌም ሰዎች እግዚአብሔርን በዓይናቸው አላዩትም! በሚያደርጋቸው ሥራዎች ገን ግንኙነትን ገልጿላቸዋል፤ 3:6-7 አንብቡ። እግዚአብሔር ምንም እንኳ እነዚህን ነገሮች በሙሉ ቢያሳያቸውም ወደ እርሱ መመለስ እምቢ ብለዋል። ምን እንደሚደርስባቸው እግዚአብሔር በሚታይ መንገድ አስታውቋቸዋል ገን ለመግር እምቢ ብለዋል። ስሙ በሶፎንያስ 1:1 ላይ የተጠቀሰው ገተሥ ኢየሱያስ ሕዝቡን በብዙ መንገድ ሊረዳቸው ሞክሯል። ኢየሱያስ ከመቶ ከ609 ዓ.ዓ. በፊት እንኳ እንደገና ወደ ጣኦት አምልኮ ሳይመለሱ አልቀሩም።

ዕንባቆም

የተለዩ ነጥቦች

ዕንባቆምና ሌሎችም ነቢያት ኃጢአት ምን ጊዜም ፍርድን እንደሚያስከትል ተረድተዋል። እግዚአብሔር በ722 ዓ.ዓ. ሰማርያን አውድሟታል። ጌታ ይህንን ያደረገው ከዕንባቆም ዘመን 140 ዓመታት ያህል በፊት ነበር። ኢየሩሳሌም ልክ እንደሰማርያ ኃጢአትኛ ነበረች ታዲያ እግዚአብሔር ለምን ታገላት? እግዚአብሔር የኢየሩሳሌምን ኃጢአት ያልቀጣው ለምንድነው? 1:2-4 በድጋሚ አንብቡ። ዕንባቆም እግዚአብሔር ጻድቅ መሆኑንና ለእስራኤል የሰጣቸው ሕግጋት ሳይጠበቁ እንደቀሩ ያውቃል። እግዚአብሔር ምንም ነገር የማያደርገው ለምንድነው?

እግዚአብሔር ዝም አላለም ነበር። ዕንባቆም ለጠየቃቸው ጥያቄዎች መልስ ሰጥቷል፤ 1:5-11፤ 2:1-4 አንብቡ። እግዚአብሔር ግጊ መሆኑን ተናግሯል ስለዚህ እግዚአብሔር

ግን እንደሆነ የምናውቅበት መንገድ ይህ ነው። እግዚአብሔር ራሱን ስለ ገለጸልን እርሱ ምን እንደሚያደርግ፣ ምን እንደሚፈልግና ለምን እንደዚህ እንዳደረገ ተረድተናል። ዕንባቆም ምናልባት እግዚአብሔር እንዴት እንደሚሠራ አልተገነዘበም ይሆናል። ሆኖም ሕዝቡን እንዳልረሳው አውቋል።

ዕንባቆም የኢየሩሳሌምን ሕዝብ ኃጢአት ተመልክቷል፡ 1:2-5! 2:5-20። እግዚአብሔር ፍርዱን በግዝግብ ተገርግሏል እንጂ እንዲያዝን ወይም አዕምሮውን እንዲስት አላደረገውም። ከእግዚአብሔር መልስ ካገኘ በኋላ ምንም መጥፎ ዜና ቢሆንም እግዚአብሔርን ስለጋደሉ ግመስገን ይችላል ነበር። ዕንባቆም እግዚአብሔር ለዚያ ኃጢአተኛ ሕዝብ ምሕረት እንዲያደርግ ይለምናል፡ 3:2። በእግዚአብሔር ችርትና ልግስና ላይ የነበረው እምነት አይናወጥም፡ 3:16-19።

ሶፎንያስ

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

አዲስ ኪዳንና ብሉይ ኪዳን ሁለቱም አንድ እግዚአብሔር ብቻ እንዳለ ያሳስቡናል። ሆኖም ብዙ ለግልጽነት አሉ። 2 ቀር. 6:14-18 ስለ ሌሎች ለግልጽነት ያወራል። የእግዚአብሔርን ግንኙነት በሚያስተምረን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በምናገኘው ትምህርት ላይ ምንም ነገር ለንጩምርበት አንችልም። በኢየሩሳሌም ይኖሩ የነበሩት ሰዎች ያደረጉት ይህን ነበረ፡ ሶፍ.1:4-9። እኛ ደግሞ ሃረ ከጣለት እምልኮ መሸሽ ይኖርብናል፡ 1ኛ ዮሐ.5:21።

መንፈስ ቅዱስ ሕይወታችንን እንዲመራ ለንፈትድለት ያስፈልጋል። በልባችን ውስጥ ያልተናዘዘው ኃጢአት ሊኖር አይገባም። ይሁንና በእግዚአብሔር ፊት ያለግድረጥ ራሳችንን ግጥረድ ይገባናል። ምናልባት እንዳንድ ነገሮችን ሸሽገን ሳለ ስለ ሁሉም ነገር ይቅር እንደተባለን አድርገን እንድናስብ ሰይጣን ሊያታልለን ይችላል።

የእግዚአብሔርን ቃል በምናንብብና በምናጠናበት ጊዜ መንፈስ ቅዱስ ዓይኖችን ከፍቶ ግስተዋልን እንዲሰጠን መጸለይ ያስፈልገናል። እኛም የኢየሩሳሌምን ነዋሪዎች ለንመስል እንችላለን፤ ሶፍ.3:6-7። እግዚአብሔር የሚያደርገውን ነገር ግዳሙን እንችላለን። በተለያዩ ሥፍራዎች የሚያደርሰውን ፍርድ መልክት እንችላለን። ነገር ግን ከቀስምንው ትምህርት ምንም ሳንገነዘብ እንቀር ይሆናል። ጳውሎስ በኤፌ.1:18 ላይ በኤፌሶን ላሎት ክርስቲያኖች አዕምሮአቸው እንዲከፈት ጸልዩላቸዋል። እኛም ተመሳሳይ ጸሎት እንጸልይ።

ዕንባቆም

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

እግዚአብሔር የሚያደርገውን ነገር መረዳት ከተሳነን ዕንባቆም እንደሠራውና እንደጠየቀው እናድርግ! እንዳንዴ ስንጫነት እግዚአብሔር እንደረሳንና እንደተለወጠ አድርጎ ግሰብ ቀላል ነገር ነው። ኢየሱስ እንዳለው ከኃጢአት የተነሣ የሰዎች ፍቅር ትቀዘቅዛለች።

ዕንባቆም በኢየሩሳሌም የነበረውን ኃጢአት ልብ አድርጓል፤ የባቢሎናውያንን ኃጢአት ተመልክቷል። ነገር ግን የነበረውን ጥያቄ ሁሉ በእግዚአብሔር ፊት በጸሎት አቅርቧል።

መልሶች የምናገኘው ከየት ነው? እርሱን በምንፈልግበትና ሊሰጠን በሚችበት ጊዜ ስናዳምጠው እግዚአብሔር ግናቸውንም መልሶች ይሰጠናል። ዕንባቆም መልሶችን ያገኘው በዚህ ሁኔታ ነው። የግንኙውንም ጥያቄ መልስ ከመጽሐፍ ቅዱስ ግጥኝነት እንችላለን። መልሶቻችንን ሁሉ ከዚያ እንፈልጋቸው። መንፈስ ቅዱስ ወደ ትክክለኛው ስፍራ መርቶን ግስተዋል እንዲሰጠን እንጸልይ።

ዕንባቆም ጥያቄዎች ክርኩት፤ ነገር ግን እንዲያመሰግን አድርገውታል። እግዚአብሔርን ያመሰግንበት ምክንያት በጥምና አስተውሎ። ዕንባቆም የኖረበት ዘመን በግንኙውም አቅጣጫ አስቸጋሪ ዘመን ነበር። በኢየሩሳሌም የነበሩት አይሁዶች ክፉዎች ክርኩ። ውክሾች ባቢሎናውያን ቤተ መቅደሱን ሊያቃጥሉና ምድሪቱን ሊያጠፉት የተቃረበበት ዘመን ነበር። ዕንባቆም በእነዚህ ነገሮች ሁሉ በፍፁም አልተሸነፈም። እግዚአብሔር የፈለገውን ነገር ቢያደርግም እንኳ የዕንባቆም እምነት የጻፈ ነበር፤ 2:4 ተመልከቱ።

ሶፎንያስና ዕንባቆም

ጥያቄዎች

1. በኢየሱስ ዘመን የተናገረው ክቢደ ግን ነበር?
2. ባቢሎን ሥልጣን የዉበጠችው መቼ ነበር?
3. ባቢሎን በሥልጣን ላይ የቆየችው ለምን ያህል ዓመታት ነበር?
4. ዕንባቆም ትንቢቱን የጻፈው መቼ ነበር?
5. ከኢየሱስ በፊት የነገሡት ሁለት ጠግግ ነገሥታት ግንና ግን ነበሩ?
6. ኢየሱስ የሞተው የትና መቼ ነበር?
7. በ701-640 ዓ.ዓ. መካከል ምን የታወቀ ነገር ተፈጽሟል?
8. ኢየሱስ የነገሠው ከሰንት እስከ ሰንት ዓ.ዓ. ነበር?
9. ኢየሱስ ያደረገው ተሃድሶ የሚገኘው የት ነው?
10. ይህ ተሃድሶ የተደረገው መቼ ነበር?
11. የዕንባቆም ጥያቄ ምን ነበር?
12. የሶፎንያስ ሸክም ምን ነበር?
13. ሶፎንያስ ትንቢት ይናገር የነበረው ከጥገናዊው ለውጥ በኋላ ወደስ በፊት ነበር?
14. የሶፎንያስ ትንቢት የተፈጸመው መቼ ነበር?
15. ሶፎንያስ በተለይ ይናገር የነበረው ለየትኛይቱ ከተማ ነበር?
16. ሶፎንያስ 3: 14-20 ምንድነው?
17. የመጀመሪያዎቹ ሁለት ቅጣቶች በኢየሩሳሌም ላይ የደረሱት መቼ ነበር?
18. ዕንባቆም 2: 1-4 የተፈጸመው መቼ ነበር?
19. ዕንባቆም ምዕ. 3 የሚናገረው ስለ ምንድነው?
20. የከነዓናውያን የልምላሜ አምላክ ግን ነበር?
21. በዚህ ዘመን የተናገረው ሌላ ነቢይ ግን ነበር?

22. በኢየሩሳሌምና በሰማሪያ መደምሰስ መካከል የነበሩት ዓመታት ስንት ናቸው?
23. እግዚአብሔር ግንኙነትን እንዴት ገለጸ?
24. ሶፎንያስ እግዚአብሔርን ያመሰገነው ለምንድነው?
25. የፅንባቄምና የሶፎንያስ መጻሕፍት የተመሳሰሉበት አንድ መንገድ ግለፅ።

ክፍል ሦስት

ኢየሩሳሌም

ጠቅላላ መግቢያ

ጠክፍል ሶስት ከምርኮ በኋላ የተናገሩ የሶስት ነገሮች መጻሕፍት እናጠናለን። ኤርምያስና ሕዝቅኤል እንደተነበዩት ናቡከደነጾር መጥቶ ኢየሩሳሌምን እንደደመሰሰላት እናውቃለን፤ 2ኛ ነገ. 25፤ 2ኛ ዜና 26፤ ኤር. 52 አንብቡ። ናቡከደነጾር ኢየሩሳሌምን እንዲያጠፋት እግዚአብሔር ተጠቀመበት ግለት የተሻለ ነው። ኢየሩሳሌምን ያጠፋት እግዚአብሔር እንጂ ባቢሎናውያን አልነበሩም። ለምን? ሕዝቡ ንስሐ መግባትና ጣኦቶቻቸውን ለግስወገድ እምቢ ስላሉ ነው።

ኤርምያስ ስለዚህ ተውጢ ሰዓት የልቅሶ መሾዎችን ያዘሉ አምስት ምዕራፎች ጽፏል፤ ሰቆቃው ኤርምያስን አንብቡ። እግዚአብሔር በኤርምያስ አግዛይነት ስለ 70ዎቹ የምርኮ ዓመታት ተናገሯል፤ ኤር.25:11፤ 29:10።

606 ዓ.ዓ.

X X X X X X X X X X X X

የመጀመሪያ ምርኮ

597 ዓ.ዓ.

X X X X X X X X X X X X

2ኛ ምርኮ

586 ዓ.ዓ.

X X X X X X X X X X X X

3ኛ ምርኮ

50 ዓመታት

536 ዓ.ዓ.

X X X X X X X X X X X X

በዘሩባቢል አግዛይነት
የመጀመሪያው መመለስ

457 ዓ.ዓ.

X X X X X X X X X X X X

በዕዝራ አግዛይነት
ሁለተኛው መመለስ

444 ዓ.ዓ.

X X X X X X X X X X X X

ጠህምያ አግዛይነት
ሦስተኛው መመለስ

እስከ መጀመሪያው መመለስ ግለት እስከ 536 ዓ.ዓ. ድረስ በ586 ዓ.ዓ. ከኢየሩሳሌም ከወጡት ሰዎች መካከል ብዙዎቹ በባቢሎን ሞተዋል። በባቢሎን ስላሳለፉት ጊዜ ብዙ የምናውቀው ነገር የለም፤ ለምሳሌ መዝ.135 አንብቡ። በባቢሎን ሕዝቅኤልና ዳንኤል 2 ክፍያት ነበሩ።

ዳንኤል ስለ እንዳንዶቹ ታግኝ ሰዎች ባሕርይና እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን የወደፊት ዕቅድ ይነግረናል። ሕዝቅኤል በባቢሎን ይኖሩ የነበሩት ሰዎች የእግዚአብሔርን ቃል ኪዳን ተስፋ እንዳይረሱ እምነታቸውን ያጠናክሮ ነበር።

በ538 ዓ.ዓ. ገደማ ቂርስ የሚባል ጉጉሥ በአሻን ተነሥቶ ፋርስን ካሸነፈ በኋላ አዲስ መንግሥት አቋቋሟል። ከዚያም ከጦር ሠራዊቱ ጋር ባቢሎንን ድል አድርጎ ከ538-333 ዓ.ዓ. በሥልጣን ላይ የቆየውን የፋርስን መንግሥት መሠርቷል። በጥቂቱም ቢሆን ስለዚህ መንግሥት የሚነግረን የአስቴር መጽሐፍ ብቻ ነው።

ሕዝቡ ከባቢሎን ወደ እገራቸው የተመለሱት በሶስት ቡድን ነበር። በ536 ዓ.ዓ. የመጀመሪያው ቡድን መሪ ዘሩባቤል ሲሆን በ457 ዓ.ዓ. ሁለተኛው መሪ ዕዝራና በ444 ዓ.ዓ. ሦስተኛው መሪ ነህምያ ነበሩ። የመጀመሪያው መመለስ ዝርዝር ሁኔታ በዕዝራ 1-6 ይገኛል፤ እነዚህን ምዕራፎች አንብቡአቸው።

ሦስት ክፍያት ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሰውን ሕዝብ ተናግረዋል። ሐጌና ዘካርያስ የተናገሩት በተመሳሳይ ዘመን ሲሆን በ520 ዓ.ዓ. አካባቢ ሕዝቡ ከምርኮ ከተመለሱ ከ16 ዓመታት በኋላ ነበር። ሚልክያስ የተናገረው ምናልባት ከጥቂት ዓመታት በኋላ ይሆናል። ትንቢተ ሚልክያስ ስለተጻፈበት ዘመን ምንም ፍንጭ ስለማይሰጠን ነቢዩ የተናገረው መቼ እንደሆነ እርግጠኞች ልንሆን አንችልም። በሚልክያስና በነህምያ መጽሐፍ ውስጥ የሚገኙት ሁኔታዎች የሚናገሩት ተመሳሳይ ስለሆነ ምናልባት ሁለቱም በአንድ ዘመን የተነገሩ ሳይሆኑ አይቀሩም።

ትምህርት ሰባት

ዘካርያስ 1-8

ታሪካዊ መግቢያ

በዘካርያስ መጽሐፍ መግቢያ ላይ ከይሁዳ ነገሥታት መካከል የግንኛውም ጉጉሥ ስም እንዳልተጠቀስ ትመለከታላችሁ፤ በእርግጥም ምንም ነገሥታት አልነበሩም። የመጨረሻው የይሁዳ ጉጉሥ ሴዴትያስ በ586 ዓ.ዓ. ወደ ባቢሎን ተወስዶ ነበር። ከዚያ ጊዜ አንሥቶ እስከ 46 ድረስ በኢየሩሳሌም ምንም ጉጉሥ አልነገሠም።

ብዙ ሕዝብ በ536 ዓ.ዓ. ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሷል። ለአስራ ስድስት ዓመታት የቤተ መቅደስ ሥራ ብዙ አልሠሩም። ሌሎች ነገሮችን በመሥራት በጣም ተጠምደው ነበር።

በተጨማሪ በአካባቢው መንግሥታትና በውስጥ ባለሥልጣናት በኩል ትልቅ ተቃውሞ ነበረባቸው። ዘክ.1-8 በምታነቡበት ወቅት በዕዝራ 1-6 ውስጥ ከሚገኙት ዝርዝሮች ጋር አዛምዱት።

እነዚህ ሰዎች ወደ ኢየሩሳሌም በተመለሱበት ወቅት አገሪቱ ነጻ እንዳልነበረች አስታውሱ። ይሁዳ የፋርስ መንግሥት ግዛት ስለነበረች በዚያ የነበሩት ባለሥልጣናት በሙሉ የዚህ መንግሥት ቅጥረኞች ነበሩ። ስለዚህ ታላቁ ሊቀ ካህን ኢያሱም ሆነ የሕዝቡ አስተዳዳሪ ዙሩባቤል ከፋርስ መንግሥት ደመወዝ ይቀበሉ ይሆናል።

ካምቤሰስ የተባለው የፋርስ ገጥሥ ሲሞት አይሁድ ያለ ምንም ተቃውሞ የኢየሩሳሌምን ቤተ መቅደስ የመገንባት ሥራቸውን ለማካሄድ ዕድል አግኝተዋል። ልክ በዚህ ዘመን እግዚአብሔር ሁለት ነቢያት ልኮላቸዋል። ሁለቱም በአንድ ዘመን ትንቢት ይናገሩ ነበር። ዙርያስ የተናገረው በ520 ዓ.ዓ. አካባቢ ነበር። ከመጽሐፉ መካፈቻ ጥቅሶች በስተቀር ትንቢተ ዙርያስ ሌላ ታሪካዊ መረጃዎችን አይሰጠንም።

ዙርያስ 1-8 የተናገረው ለአንድ ለተለየ ሕዝብ ነው። ይኸውም ከባቢሎን ተመልሰው በኢየሩሳሌም ይኖሩ ለነበሩት ሰዎች ነበር። አንድ ነገር ማስታወስ ይገባል፤ ይኸውም ከጥቂት በዕድሜ ሽምገል ካሉት በስተቀር አብዛኞቹ ሰዎች ቤተ መቅደሱ በናቡከደነጾር ከመፍረሱ በፊት አይተውት እያውቁም ነበር። በባቢሎን የተወለዱት ወጣት ዜጎች ስለ ኢየሩሳሌምና ስለ ቤተ መቅደሱ የሚያውቁት በታሪክ ብቻ ነበር።

ምንም ትክክለኛ መልስ ያሳገንንለት ጥያቄ ቢሆንም የሚከተለውን ጥያቄ ጠይቀን የተለያዩትን አማራጭ ሁኔታዎች ማሰላሰል ያስፈልገናል። እነዚህ ሰዎች በሕዝቅ. 40-48 ላይ በተጻፈው መመሪያ መሠረት ቤተ መቅደሱን እንደገና ለመገንባት ተስፋ በማድረግ ይጠባበቁ ነበር? ሐጌና ዙርያስ ይህንን ፈጽሞ አልጠቀሱትም። ስለዚህ ያንን ለመከተል አላሰበም ይሆናል። ዳንኤልና ሕዝቅኤል በባቢሎን ተወልደው ላደጉ አይሁዶች አስተማሪዎች ነበሩ። ከዳን. 9: 1-3 እንደምንገረዳው በ536 ዓ.ዓ. ዳንኤል በሕይወት ነበር።

ዙርያስ በተናገረበት በ520 ዓ.ዓ. በኢየሩሳሌም የነበሩት ሁለቱ መሪዎች ኢያሱና ዙሩባቤል ነበሩ። ዙርያስ ከተናገረው ብዙው ክፍል የሚመለከተው እነርሱን ነው። ሕዝቡ በእነርሱ ላይ እምነት ስላልነበረው ዙርያስ እነዚህ መሪዎች የእግዚአብሔር ወኪሎች መሆናቸውን ያረጋግጥላቸው ነበር።

ዘክ.1-8ን ለማስተዋል እንድንችል ስለሚርዳን በሐጌ 1-2 ላይ የሚገኘውን ሐሳብ በተጨማሪ ማንበብ ይገባናል። በዚያ ዘመን በኢየሩሳሌም ይኖሩ የነበሩት አይሁዶች ሁኔታ ከሚያስረዱን ከሐጌ 1-25 ዕዝራ 1-6 በስተቀር ሌላ ምንም ማስረጃ አናገኝም።

ዞካርያስ 1-8

ነቢዩ ሸክም

ዞካርያስ 1-8 መልእክት ግበረታቸ በግሏ ታላ ሊጠቃለሉ ይችላል። ዞካርያስ ይናገርበት የነበረው ዓላማ በ520 ዓ.ዓ. የነበሩትን መሪዎችና ሕዝብ ለግበረታታት ነበር። ምክሩንና ራዕዩን በምናነብበት ጊዜ ለግን እንደሚናገር ግስታውስ ይኖርብናል። በተጨማሪ ለምን በዚህ ዓይነት መንገድ ሊናገራቸው እንደተጠራ ግስታውስ ይኖርብናል። በዚህ ወቅት ከትዕዛዝና ከተግላፅ ይልቅ ግፅናኛ ያስፈልጋቸው ነበር።

በመጀመሪያዎቹ ስምንት ምዕራፎች ውስጥ ዞካርያስ እግዚአብሔር የሰጠውን ስምንት ራዕዮች ያስተላልፋል። የስምንቱ ራዕዮች መሠረታዊ ትርጉም አንድ ነው። ይኸውም እግዚአብሔር ሕዝቡን ለግበረታታትና እርሱ ከእነርሱ ጋር እንደነበረ ለማሳሰብ ነበር። ራዕዮቹ አንዳንድ ሥዕላዊ አገላለፅ አሏቸው፤ ነገር ግን የሁላቸውም ትርጉም ገልፅ ነው። ስለዚህ ምንም ምስጢራዊ ትርጉም መስጠት አያስፈልገም።

ዞካርያስ ሁለቱን መሪዎች የግጽናናት ኃላፊነት ተሰጥቶት ነበር። ከተናገረው ምን ያህሉ ክፍል ስለ እነርሱ እንደነበረና አንዳንዴም በተጥታ ለእነርሱ ለራሳቸው እንደነበረ አጥብቃችሁ አስተውሉ። ሕዝቡ መሪዎቹን መምሰሉ ስለማይቀር እነዚህ ሁለት ሰዎች ዘሩባቢል እና ኢያሱ በዕምነታቸው መጽናታቸው በጣም ጠቃሚ ነገር ነው። በባቢሎን ከምኩራብ በስተቀር ምንም ቤተ መቅደስ ስላልነበረ የሊቀ ካህናት ሥራ ለብዙዎቻቸው አዲስ ነገር ነበር።

ሕዝቡ እግዚአብሔር ጠላቶቻቸውን ወዲያው አጥፋላቸው እንደ ኢያሱና ዳዊት ዘመን እንደገና ድል የሚጎናፁት መስሏቸው ነበር። እግዚአብሔር ግን እንደዚህ አላደረገም። ፋርስ ልሳት በዕለት እየበረታች ሄደች። አይሁዳውያን መንግሥታቸውን በይሁዳ እንዲያጽፏሙ አልተፈቀደላቸውም ነበር። ይህም ሁኔታ እግዚአብሔር ችላ ብሎ ትቶናል ብለው እንዲያስቡ አድርጓቸው ነበር። አሁንም እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር እንደሆነ ዞካርያስ ያረጋግጥላቸዋል።

በባቢሎን ያደጉት እስራኤላውያን በሙሉ ምናልባት ንጉድንና እርሻን የመሳሰሉት ጥሩ ጥሩ መያዎች ሳይኖሩአቸው አይቀሩም። ወደ ይሁዳ ሲመለሱ ለ70 ዓመታት ምንም ያልተሠራባት ሆና አገኙለት። ይበልጡ መሬት ወደ ጫካ ተለውጦ ነበር። በባቢሎን በነበሩበት ጊዜ መቅደስ ስላልነበራቸው ጥቅም ምን እንደሆነ አልተረዱም ነበር። ስለዚህ ወደ ይሁዳ በተመለሱበት ወቅት ብዙው ነገር የሚያስከፋ ሆኖ አገኙት።

ዞካርያስ ያፅናቸዋል። በተጨማሪ አኗኗራቸውን ከእግዚአብሔር ጋር እስካሳሰተክለው ድረስ እርሱ ከእነርሱ ጋር እንደማይሆን ያሳስባቸዋል። እነዚህ ሰዎች ሕግጋቱና ቤተ መቅደሱ አላቸው፤ ካህናትና ነቢያት ዝቅሩአቸው፤ ነገር ግን እነዚህ ነገሮች የተለወጠ ኑሮ ግስገኝነት ዝረባቸው። የእርሱ ሕዝቦች ከሆኑ እግዚአብሔር እንዲያደርጉ የሚፈልገውን ነገር ማድረግ ይኖርባቸዋል። የተቀደሰው ሥርዓትና ሥነ ምግባር እግዚአብሔር ከእስራኤል ጋር ካደረገው ታላ ቢዳን ጋር የተያያዘ ነው።

ዘካርያስ 1-8

ማብራሪያ

በምዕ. 1:1-6 ላይ የሚገኘው የቤቱ ቃላት ለመላው መጽሐፍ የተደረጉ መተዋወቂያ ናቸው። እነዚህ ቃላት በ520 ዓ.ዓ. በኢየሩሳሌም ለሚኖሩት ሰዎች የተነገሩ ነበሩ።

የመጀመሪያው ራዕይ ስለ ፈረሰች ነው፤ 1:7-17። ይህም የሚያሳዩው እግዚአብሔር ዓለምን እንዲቆጣጠሩ መልእክተኞችን እንደላከ ነው። ከዳርዮስ በፊት በነበረው በፋርስ ንጉሥ በዘምቤቢስ ሞት ምክንያት የተፈጠረው ብጥብጥ በእግዚአብሔር ቁጥጥር ሥር ነው።

የእስራኤል ጠላቶች በአራት ቀንዶች ተመስለዋል፤ 1:18-21 አንብቡ። እግዚአብሔር ደግሞ እነርሱን ለማጥፋት መንገድ አዘጋጅቶ ነበር። ጠላቶቻቸው በመሉ ድል ይደረጋሉ።

ኢየሩሳሌም ከመጠን በላይ ሰፊ ትሆናለች፤ 2:1-5 ተመልከቱ። ከኢየሩሳሌም ነዋሪዎች እምነት የእግዚአብሔር ዕቅድ እጅግ የላቀ ነበር። ተበትነው የነበሩት ሰዎች አሁንም ወደ ኢየሩሳሌም እየተመለሱ ነው፤ 2:6-13 አንብቡ።

ሆኖም ሕዝቡ በሊቀ ካህኑ በኢያሱ ተግባር አይደሰትም ነበር። ስለዚህ እግዚአብሔር ከምርከው እድፍ ሁሉ እንዳንጻው ያሳያቸዋል፤ 3:1-10። በኢየሩሳሌም የሚኖሩትን ሁሉ በብቃት ሊያገለግላቸው ይችላል። ምንም ነገር መፍራት አይገባቸውም። ይህ ለዘካርያስ የተሰጠ 4ኛ ራዕይ ነበር።

እነዚህ ሁለት መሪዎች የተሰጠው ጥበብና ብርታት የተገኘው ከእግዚአብሔር ከራሱ ብቻ ነበር። መቅረቡ የሚያመለክተው የእግዚአብሔር ሰዎች ምስክርነት ነው፤ 4:1-14። ምዕ.3 በአጠቃላይ የሚያወራው ስለ ሊቀ ካህኑ ስለ ኢያሱ ነው። ይህ ምዕራፍ የሚያመለክተው በተለይ በወቅቱ የማሕበሩ መሪ የነበረውን ዘሩባኤልን ነው። እግዚአብሔር ለእርሱ የሰጠው ተስፋ በ4:6-10 ውስጥ ይገኛል። እግዚአብሔር የጀመረውን ይፈጽመዋል! ቃሉንም አያጥፍም።

በምዕ.5:1-4 ላይ በሚገኘው 6ኛ ራዕይ ውስጥ ዘካርያስ የእግዚአብሔር ቃል በሞላ ምድሪቱ ላይ እንደተሠራጨ ይመለከታል። ይህም የእግዚአብሔር ሕዝብ አንድነትና ብልጽግና መሠረት ነው። በሚታዘዙበት ጊዜ ይባረካሉ። በማይታዘዙት ሰዎች ላይ የእግዚአብሔር እርግጥን ይደርስባቸዋል።

በምዕ.3 ውስጥ የሊቀ ካህኑ የኢያሱን መንጻት አንብበናል። በ5:5-11 ላይ ደግሞ የምድሪቱን መንጻት እናነባለን። ይህም ሰባተኛው ራዕይ ነው። በአንዳንድ መንገዶች ይህ ራዕይ ከዘሊኖውያን 16 ጋር ይመሳሰላል። እግዚአብሔር ከይሁዳና ከኢየሩሳሌም ላይ ኃጢአትን ያስወግዳል። ሕዝቡም ሁሉ አዲስ ሕይወት መኖር ይጀምራሉ።

8ኛው ራዕይ የሚመለከተው ማንን ነው? ምናልባት እስከ አሁን ወደ ኢየሩሳሌም ያልተመለሱትን ነው፤ 6:1-8 አንብቡ። እግዚአብሔር ወደ አገራቸው ሊመልሳቸው

መልዕክተኞችን ይልካል። በባቢሎን እንዲቀመጡ አይፈልግም። ስለዚህ ወደ ኢየሩሳሌም መመለስ አለባቸው።

በ6:9-15 ላይ የሚገኘው ታሪክ 2 ነገሮችን ያመለክታል። በመጀመሪያ ወደ መሲሁ ያመለክታል፤ ምክንያቱም ነቢይና ንጉሥ ሁለቱን በአንድ ላይ ሊሆን የሚችል እርሱ ብቻ ነው። ምንም እንኳን ጻዊት በመጠኑም ንጉሥም ነቢይም ቢሆን በአይሁዳውያን አስተዳደር ይህ ነገር የማይቻል ነበረ። በሁለተኛ ደረጃ ለእግዚአብሔር የምንሰጠው ነገር እንደሚመዘን ያስተምረናል። ዘውዶች እንደ መታሰቢያ ሆነው በቤተ መቅደስ ተቀምጠው ነበር።

በቤቱል ትንሽ ሰዎች አሁንም ስለ ኢየሩሳሌም ውድቀትና ስለ ሴዴቅያስ ሞት መታሰቢያ የሚሆነውን ጽዎ ይጽሙ ነበር፤ 7:1-14 አንብቡ። እግዚአብሔር ምን እንደፈለገ ለሕዝቡ ነገሯቸዋል፤ 7:8-10። በአባቶቻቸው አለመታዘዝ ምክንያት የባቢሎን ምርኮ ደርሶባቸው ነበር፤ 7:11-14። ዝኅርያስ ጸጣቸውን በመደገፍ ፈንታ የሚገምጸቸው ለዚህ ነው፤ 7:4-6። ስለ ኢየሩሳሌም ውድቀት ከግዝን ይልቅ ንስሐ መግባትና የቤተ መቅደሱን ገንባታ ሥራ መርዳት ይኖርባቸዋል።

አንዳንድ ምሁራን ከምዕ.8 ውስጥ 10 ተስፋዎችን ያወጣሉ። ይህ ምዕራፍ ከእርሱ የሚቀጥሉት ምዕራፎች በሙሉ ግጥም ነው። እግዚአብሔር በስምንቱ ራዕዮች የሰጣቸው ተስፋዎች በምዕራፍ ስምንት ተደግመዋል። ይህ የዝኅርያስ የመጀመሪያ ስምንት ምዕራፎች አጠቃላይ ዓላማ መሆኑን አስታውሱ። ለሕዝቡ ግበረታቻ ያስፈልጋቸዋል። ከበረከቶች ጥቂቶችን እናተኩርባቸዋል፡- እግዚአብሔር ወደ ከተማይቱ ይመለሳል - ቁ.3፤ ሕዝቡን ያድናቸዋል - ቁ.7፤ በረከቶችን ይሰጣቸዋል - ቁ.12፤ መልካም ነገር ያቅድላቸዋል - ቁ.15፤ እስከፈ የሆኑት ጊዜያት ወደ ደስታ ይለወጣሉ - ቁ.19። የእግዚአብሔር ዕቅድ ለሕዝቡ ይህ ነው። ይህንን ነገር ለመቀበልም ሆነ ለመቃወም ነጻነት አላቸው።

ዘኅርያስ

1-8 የተለዩ ነጥቦች

አይሁዳውያን ወደ ኢየሩሳሌም ሲመለሱ እግዚአብሔር ከፈሪሳውያን ተፅዕኖ ነጻ የሚያወጣቸው መስሎ ታይቷቸው ነበር። እግዚአብሔር ግን ይህን አላደረገም። ሆኖም የራሱን ሕዝብ እንደሚቆጣጠር እንዲሁ ፈሪሳውያን በእርሱ ቁጥጥር ሥር መሆናቸውን ያሳስባቸዋል፤ 1:1-21፤ 6:1-8 በድጋሚ አንብቡ። እግዚአብሔር ሕዝቡን ከፈሪሳውያን ሥልጣን ሥር ነጻ አውጥቶ ወደ ኢየሩሳሌም ይመልሳቸዋል፤ ስለዚህ እርሱን ግልገል ይችላሉ።

ኢየሩሳሌም የቤተ ክርስቲያንና የእኛም ሕይወት ምላሌ ልትሆን ትችላለች። እግዚአብሔር ሊጠቀምባቸው የመረጣቸውን ሰዎች የተለየ ጥንቃቄ ያደርገላቸዋል። የእርሱ ከተማና ቤተ ክርስቲያን ሊዝባቸው የሚፈልጉትን ሁሉ እንዲያቅቱ ሰፊ ሆነው እንዲገኙ ይፈልጋል፤ 2:1-5። አሁንም ጥቂት አይሁዶች በፋርስ ይኖራሉ። እነዚህም ወደ ኢየሩሳሌም ተመልሰው የመሲሁን መምጣት እንዲጠባበቁ ይጠራቸዋል፤ 2:6-13።

እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሙሉ ጥንቃቄ ያደርጋል፤ ነገር ግን ለሚያገለግሉት የተለየ ትኩረት ይሰጣቸዋል። ካህናት ገፁህ እንዲሆኑ ይፈልጋል። 3: 1-10። ገፁህ የሆኑ ሰዎች ብቻ ተቀባይነት ያለው አገልግሎት ሊሰጡ ይችላሉ። በተጨማሪ በከተማይቱ ውስጥ ስለሚሠሩት ሌሎች አገልጋዮች ያስባል። 6: 9-15። በካህናትና በመሪዎች ላይ የሚያተኩርበት ምክንያት እነርሱ ወደ መሲሁ የሚያመለክቱ የእግዚአብሔር ተወካዮች ስለሆኑ ነው። በምዕ.3: 1-10ና 6: 9-15 ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት የተነገሩ ትንቢቶች እናገኛለን።

በተጨማሪ እግዚአብሔር ሕዝቡ በሙሉ እንዲያገለግሉት ያዘጋጃል። በ520 ዓ.ዓ. የነበሩት አይሁዶች ነጻ ለመውጣት ኃይል ፈልገው ነበር። በምዕ.4: 1-10 ውስጥ በሚገኘው ራዕይ እግዚአብሔር ለመሪዎችና ለሕዝቡ መንፈሱን የሚሰጣቸው እርሱ እንደሆነ ተስፋዎችን ሰጥቷቸው ነበር። እግዚአብሔር ዘሩባቢልን ስለመረጠው ለአገልግሎት የሚያስፈልገውን ነገር ሁሉ ያቀርብለታል። ምዕ.4: 6 ዘወትር ልናጠናው የሚያስፈልገን ጥቅስ ነው።

ኃጢአት ምድራቸውን ካረከሰው እግዚአብሔር ያቀደላቸው ሁሉ ምንም አይረዳቸውም። ዘሌ. 16 ወደ ቀራንዮ መስቀል እንደሚያመለክት ሁሉ እንዲሁ በተመሳሳይ መንገድ በምዕ.5 የሚገኙት ሁለት ራዕዮችም ያመለክቱታል። ምድሪቱን የሚያረክስ ኃጢአት እግዚአብሔር ራሱ ያስወግዳል። ይህን ከማድረጉ በፊት ሕጎች የማይለወጡ እንደሆኑ ያሳስባቸዋል። 5: 1-4። ኃጢአትን የሚሠሩ ሁሉ በማይለወጡት ሕግጋቱ መሠረት ይቀጣሉ።

እግዚአብሔር በ536 ዓ.ዓ. አካባቢ ሕዝቡን እንደገና ወደ ኢየሩሳሌም መልሷቸዋል። ለ16 ዓመታት ማለት እስከ 520 ዓ.ዓ. ድረስ ቤተ መቅደሱን መልሰው አልገቡም። በዚያን ጊዜ እግዚአብሔር በክርያሰንና ሐገን በመላክ በእነርሱ አማካይነት የቤተ መቅደሱን አምልኮ ሥርዓት እንዲጀምሩ ረድቷቸዋል። ከይሁዳ አገር ነዋሪዎች አንዳንድ ሰዎች መንፈሳዊ ዕውሮች ስለሆኑ እግዚአብሔር የሠራውንና የሚሠራውን ማስተዋል አልቻሉም። ጊዜ ያለፈባቸውን ጽዋች መጻም ፈልገዋል። በ7: 1-14 ላይ የእነርሱ ኃጢአት ተገልጿል። በ586 ዓ.ዓ. የተፈጸመው የከተማይቱና የቤተ መቅደሱ ውድቀት እውነተኛ ምክንያትም ተጠቅሷል።

ዘካርያስ 1-8

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

በማንኛውም ወቅት እግዚአብሔር ዓለምን መቆጣጠር ትፏል ብሎ ማሰብ ቀላል ነገር ነው። አዲስ ኪዳን ሰይጣንን «የዚህ ዓለም ገዥ» ብሎ ይጠራዋል። ምክንያቱም ሰይጣን ራሱ ዓለምን የሚቆጣጠር መስሎ ስለሚታየው ነው። ሆኖም ዓለም በእግዚአብሔር እጅ ውስጥ ናት። እግዚአብሔር የክፉውንም ኃይላት እንኳ ለራሱ ፈቃድ መፈጸሚያ ይጠቀምባቸዋል። ጳውሎስ በሮሜ 8 ውስጥ ምንም ነገር ከእግዚአብሔር ፍቅር ሊለየን እንደማይችል ያሳየናል። አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔር በእኛ ያልተደሰተ መስሎ ይታያል። በእንደዚህ ያለ ወቅት እንኳን ሰይጣን ከእርሱ ሊለየን አይችልም።

እግዚአብሔር ለሕዝቡና ለቤተ ክርስቲያኑ የተለየ ሥፍራ እንዳዘጋጀ የኤፌሶን መልእክት ያሳየናል። ቤተ ክርስቲያን ሁለተኛ ልደት ያገኘ ሰዎች ሁሉ ኅብረት ናት። እግዚአብሔር

እየሩሳሌምን እንደተገባዘባትና የሚያስፈልጋትን ሁሉ እንዳዘጋጀላት በተመሳሳይ መንገድ ለቤተ ክርስቲያን እንዲሁ ያደርግላታል፤ እግዚአብሔር ለሕዝቡ በሚያስብላቸው መጠን ለሕንጻውና ለአገልግሎቱ እያስብም፤ እርሱ ለሕዝቡ ስለሚጠነቀቅላቸው በኑርአቸው የእርሱን ኃይል እንዲያሳዩ ይፈልጋል።

በብሉይ ኪዳን ዘመን እግዚአብሔር በመቅደስ ያገለገሉትን ካህናት መርጧል። ሌዋውያን ካህናትን በአገልግሎት ረድተዋቸዋል። ሽግግራዎች በአስተዳደር ጉዳይ ገብረተሰቡን አገልግለዋል። እግዚአብሔር ይህንን ሁሉ ዝግጅት ያደረገው ሕዝቡ በስምምነት በአንድ ላይ በመጥሃድ መኖር እንዲችሉ ነበር። በአዲስ ኪዳንም ተመሳሳይ ዝግጅት አድርጓል። እያንዳንዱ ክርስቲያን የቤተ ክርስቲያን አባል በመሆን ለብዙዎች ጥቅም በተለያዩ መንገድ ሊያገለግል ይችላል።

እግዚአብሔር አገልጋዮችን እንደጠራ ሁሉ ለአዘጋጅላቸው አገልግሎት ደግሞ የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ ያቀርባላቸዋል። እግዚአብሔር ለኢያሱ፣ ለዘሩባቤልና ከእነርሱም ጋር ላገለገሉት በሙሉ የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ አቅርቦላቸዋል። በተመሳሳይ መንገድ እግዚአብሔር ለአገልግሎት የሚያስፈልጉንን ነገሮች በሙሉ አዘጋጅተዋል፤ ፊል.4:19። የእግዚአብሔር ሥራ ለእኛ በጣም ከባድ ነው፤ ነገር ግን ከተመደበልን ሥራ ይልቅ የሚሰጠን ጉልበት በጣም የላቀ ነው። ፈቃዱን ለግሚላት እንድንችል የሚያስፈልገንን ሁሉ ከትዕዛዙ ጋር አቀናብሮ ይለግሠናል፤ ፊል.4:19።

ሕዝቦቹ በግድነቱና መንገድ ሊያገለግሉት እንዲችሉ እግዚአብሔር እነርሱንና ምድራቸውን ከግንኛውም ርኩሰት ሁሉ እንደሚያጠራ ተስፋ ሰጥቷቸዋል። ዛሬም ለእኛ ተመሳሳይ ነገሮችን ያደርግልናል። ከኃጢአት እድፍ መንጻት እንደምንችል ተስፋ ተሰጥቶናል። ምክንያቱም እኛ ሰዎች በመሆናችን ሰይጣን ሊያታለልንና ኃጢአት ለናደርግ ስለምንችል ነው። ሆኖም ኃጢአት በምንሠራበት በግንኛውም ወቅት ምሕረት ለንቀበል እንችላለን። የግንኛውም ኃጢአት ባሪያ ለንሆን አይገባም። ይህ ይቅርታ ብርታትና ግስተዋል ይለገሰናል።

ሰይጣን የእስራኤላውያንንና በቤቷል ይኖሩ የነበሩትን ሰዎች ዓይን ግላወር እንደቻለ የእኛንም ዓይን ዘግቶ እግዚአብሔር የሚያደርገውን ነገር እንዳንረዳ ግድረግ ይችላል። እግዚአብሔርን ለመታዘዝ ዝግጁዎች ስንሆን መንፈስ ቅዱስ የእርሱን ዕቅድ እንድንረዳ አዕምርአችንን ይከፍትልናል። ይህንን ነገር ሊያደርግ የሚችለው መንፈስ ቅዱስ ብቻ ነው። ስለዚህ በእኛ ውስጥ ገብቶ እንዲኖር ልባችንን እንክፈትለት።

ዘካርያስ 1-8

ጥያቄዎች

1. ከምርኮ በኋላ የተናገሩት ሶስት ነቢያት ግን ግን ናቸው?
2. ስለ 586 ዓ.ዓ. ድንገተኛ አደጋ የሚነገሩን ሶስት ምዕራፎች የትኞቹ ናቸው?
3. ስለ 70ዎቹ ዓመታት ምርኮ የተነበየው ግን ነው?
4. በባቢሎን የተዳፈው መዝሙር የትኛው ነው?

5. በባቢሎን ትንቢት ይናገሩ የነበሩት ሁለት ነቢያት ማንና ማን ነበሩ?
6. የሕዝቅኤል ልዩ ተልእኮ ምን ነበር?
7. የፋርስ መንግሥት በሥልጣን ላይ የቆየው ከሰንት እስከ ሰንት ዓ.ዓ. ነበር?
8. በፋርስ ግለት በሱስ ይኖሩ የነበሩት ሰዎች ታሪክ በመጠኑ የሚነግረን የትኛው መጽሐፍ ነው?
9. በ536 ከምርኮ የተመለሱትን ሰዎች ይመራቸው የነበረው ማን ነበር?
10. ዕዝራ 1-6 የሚነግረው ስለ የትኛው ዘመን ነው?
11. ከሚክያስ ጋር የሚመሳሰለው የታሪክ መጽሐፍ የትኛው ነው?
12. የይሁዳ የመጨረሻ ንጉሥ ማን ነበር?
13. ሕዝቡ ከባቢሎን ተመልሰው ከ536-520 ዓ.ዓ. ድረስ ለ16 ዓመታት ምን ይሰሩ ነበር?
14. በዞርያስ ዘመን ይሁዳን ይመራ የነበረው መንግሥት የትኛው ነበር?
15. ከዳርዮስ በፊት የፋርስ ንጉሥ ማን ነበር? 16. ዞርያስ የተናገረው በማን ዘመን መንግሥት ነበር?
17. ዞርያስ የተናገረው ለማን ነበር?
18. በ536 ዓ.ዓ. ዳንኤል በሕይወት ይኖር እንደነበር የሚያሳየን የትኛው ምዕራፍና ቁጥር ነው?
19. ሕዝቅኤል በምዕ.40-48 ውስጥ የሚናገረው ስለ ምንድነው?
20. ዞርያስ 1-8ን እንድንገነዘብ የሚረዱን ሁለት አጫጭር ጽሑፎች የትኞቹ ናቸው?
21. የዞርያስ 1-8 አቢይ ትምህርት ምንድነው?
22. በዞርያስ 1-8 ውስጥ ሰንት ራዕዮች ይገኛሉ?
23. ዞርያስ የተለየ ማበረታቻ ይሰጥ የነበረው ለማንና ለማን ነበር?
24. የባቢሎን ቤተ መቅደስ በምን ተተክቶ ነበር?
25. በዚህ ዘመን ይሁዳ ትገዛ የነበረው በየትኛው መንግሥት ነበር?
26. የአራቱ ቀንዶች ትርጉም ምንድነው?
27. በምዕ.3 በምሳሌ የተጠቀሰው የማን ባሕርይ ነው?
28. ምዕ.4 የሚያወራው ስለ ማን ነው?
29. በምዕ.5:5-11 የነዳው ነገር ምንድነው?
30. ወዳልተመለሱት የእስራኤል ሰዎች የሚያመለክተው የትኛው ራዕይ ነው?
31. በምዕራፍ ሰባት የተጠቀሱት ሰዎች ስሕተት ምን ነበር?
32. እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለውን እንክብካቤ የሚያሳየን የአዲስ ኪዳን መልዕክት የትኛው ነው?
33. በአዲሱ ቃል ኪዳን ካሠናት እነማን ናቸው?

ትምህርት ስምንት

ዘካርያስ 9-14

ታሪካዊ አቀማመጥ

ዘካርያስና ሐጌ ከዘሩባቤል ጋር ከጣቢሉን ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሰዋል። በዚያን ጊዜ ኢያሱ ሊቀ ካህን ነበር። ሕዝቡ የተመለሱት በ536 ዓ.ዓ. ነበር። ሆኖም ምድራቸው ከ586-536 ዓ.ዓ. ለ50 ዓመታት ምንም አይሠራበትም ነበር። በ606 ዓ.ዓ. ኢዮአቂም ከተግሪክ በኋላ ብዙዎቹ ሰዎች ወደ ባቢሎን ተወሰደው ነበር። ይህም ኤር.25:11፤ 29:10 ላይ የተነበየው የሰባው ዓመታት ምርኮ ነው። እግዚአብሔር በምሕረቱ ለብዙዎቻቸው ተኮን ወደ 50 ዓመታት ዝቅ አድርጎታል።

በ536 ዓ.ዓ. ከዘሩባቤል ጋር የተመለሱት ምርኮዎች ጎረቤት አገሮቻቸውን ይፈሩ ነበር። ዕዝ.1-6 በተለያዩ ሥፍራዎች የነበረውን ጭንቀት ይነግረናል። ከ536-520 ዓ.ዓ. ለ16 ዓመታት ቤተ መቅደሱን መሥራት አልጀመሩም ነበር። ዳርዮስ ካምቤሲስን ተከቶ በ520 ዓ.ዓ. የፋርስ ጉጉሥ ሆኗል። ልክ በዚያ ወቅት እግዚአብሔር ሁለት ነቢያት ግለት ሐጌንና ዘካርያስን ለአገልግሎት ጠርቷቸዋል።

ዘካርያስ በ1-8 ውስጥ ለኢየሩሳሌም ሕዝብ ተናገሯቸዋል። ግብረታች ያስፈልጋቸው ሰነበር ከምዕ. 1-8 ባለው ክፍል ውስጥ ዘካርያስ ከእግዚአብሔር ያገኛቸውን ስምንት ራዕዮች ነገሯቸዋል። በአጠቃላይ ምዕ.1-8 የተነገረው በ520 ዓ.ዓ. በኢየሩሳሌም ይኖሩ ለነበሩት ሰዎች ነበር። በዚህ ምክንያት ከ9-14 ክፍል ጋር ይለያያሉ። ከምዕ. 9-14 ባለው ክፍል ውስጥ የኢያሱንና የዘሩባቤልን ስም አናገኝም! ራዕዮችም የሉም።

ሆኖም በብዙ መቶ ሺ የሚቆጠሩ ሰዎች ከፋርስ ወደ ይሁዳ አልተመለሱም ነበር። ኤርምያስ በ29:4-23 እንደነገራቸው ቤቶች ሠርተው ከፋርስ ኅብረተሰብ ጋር ተቀላቅለዋል። ለይሁዳ እንግዶች ነበሩ። ቤተ መቅደሱን በፍፁም አይተው አያውቁም ነበር። ሕይወታቸውን እንደገና ከዚህ ጀምረው ለመገንባት አልፈለጉም። በምርኮ ያሉ አይሁዶች ሆነው መኖር ደስ ያሰኛቸው ነበር። ቢሆንም ብሉይ ኪዳን ስለነዚህ ሰዎች ብዙ አይነግረንም።

ዘካርያስ 9-14 የሚመለከተው በፋርስ ያሉትን አይሁዶች ብቻ ሳይሆን በኢየሩሳሌም የነበሩትንም ጭምር ነው። ዘካርያስ ከ1-8 ውስጥ በኢየሩሳሌም ለሚኖሩት አይሁዶች በሙሉ እግዚአብሔር ዕቅድ እንዳዘጋጀላቸው ይነግራቸዋል። እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር ስለሆነ መፍራት እንደማይገባቸው ነገሯቸዋል። በምዕ.9-14 ተመሳሳይ ዕውነቶች ሥዕላዊ በሆነ መንገድ ተገልፀው እናገኛለን። በፋርስ የነበሩት ብዙ አይሁዳውያን በዕገራ ከ1-6 ላይ የተመዘገበውን ዜና ሲሰሙ ተስፋ ቆርጠው ለመመለስም አይፈልጉም ነበር።

በ536 ዓ.ዓ. ብዙዎቹ በዘሩባቢል መሪነት ተመልሰዋል፤ በ457 ዓ.ዓ. ዕዝራ የሌላ ትልቅ ተመላሽ ቡድን መሪ ነበር። በ444 ዓ.ዓ. እንደገና ሌላ ትልቅ ቡድን ከነህምያ ጋር ተመልሷል። በዘሩባቢልና በነህምያ መካከል የነበረው የዘመን ርቀት 100 ዓመታት ያህል እንደነበር ተገንዝቡ። በእነዚህ ዘመናት ውስጥ ደግሞ ምናልባት ብዙ ሌሎች ሰዎች ሳይመለሱ አይቀርም። ከዚህ ጊዜ በኋላ እስከ ጌታችን ኢየሱስ ድረስ ግለት 1400 ዓመታት ያህል በኢየሩሳሌም የተፈፀሙት ነገሮች በታሪክ መጻሕፍት ውስጥ በሰፊው ተጽፈዋል።

ክርስቶስ 9-14

የነቢዩ ሸክም

እነዚህ ሰድስት ምዕራፎች ሶስት የተለያዩ ትርጉሞች አሏቸው። ከእነዚህ ትርጉሞች መካከል አንዱን ብቻ መምረጥ አያስፈልገንም። በአንዱ ላይ ትኩረት ስናደርግ ሌሎችን ሁለት ትርጉሞች ተውናቸው ግለት አይደለም። ሶስቱ ትርጉሞች የሚከተሉት ናቸው፡-

ታሪካዊ - የአይሁዶችን ታሪክ የሚመለከት፤

ትንቢታዊ - አሁንም ትንቢት፤

ተግባራዊ - ለክርስቲያኖች ምክር።

ከእነዚህ መካከል አንዱን ብቻ ወሰደ ሌሎችን ሁለት ትርጉሞች ከነጭራሹ መተው ትክክል አይደለም።

ሐጌ 1-2 በዚህ ወቅት የኢየሩሳሌም ሁኔታ እንዴት እንደነበር ይነግረናል። በእርግጥ ሁኔታው ተስፋ የሚያስቆርጥ ነበር። ሕዝቡ በየትኛውም አቅጣጫ ቢመለከቱትም ተሸናፊዎች መሆናቸው ይታያቸዋል። የኢየሩሳሌም ከተማ ቅጥር እስከ 444 ዓ.ዓ. እስከ ነህምያ ጊዜ ድረስ አልታደሰም ነበር። የተመለሱት ሕዝቦች እስከ አሁን ምንም ሥራ ካልሠሩ ገና ያልተመለሱት እግዚአብሔር እንደሚረዳቸው እርግጠኛ መሆን የሚችሉት እንዴት ነው?

ከባቢሉን በ536 ዓ.ዓ. የተመለሱት እስከዚህ ጊዜ ድረስ መቅደሱን መልሰው አልገነቡም። በጣም የሚያማምሩ ቤቶች ለራሳቸው ለመሥራት ገንዘብና ጉልበት አልቸገራቸውም። እግዚአብሔር እንዲያደርጉ የሚፈልገውን ነገር መመልከት ተስፋቸዋል። ኤርምያስና ሕዝቅኤል፤ በተጨማሪ በኢሳይያስ ምዕ.40-66 ውስጥ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያወጣውን እቅድ ተናግረዋል። ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሱት ሰዎች እስከ አሁን የእግዚአብሔርን እቅድ አልተረዱም።

ሕዝቡ ሲመለሱ መሠረያውን መልሶ ሠርቶ መሥዋዕት ማቅረብ ጀምሯል፤ ዕዝ.3:1-6 እንብቡ። ቤተ መቅደሱን መልሰው መገንባት በጀመሩበት ወቅት ብዙዎቹ ያልጠበቁት ነገር ስለሆነባቸው አልተደሰቱም ነበር፤ ዕዝ.3:12-13። የሰማርያ ሰዎች በቤተ መቅደሱ ግንባታ ሊተባበሩዋቸው ፈልገው ነበር። ነገር ግን ዘሩባቢል ዕርዳታቸውን አልተቀበለም፤ ዕዝ.4:1-2። ሌሎች ደግሞ የቤተ መቅደሱን ሥራ ለማደናቀፍ ሞክረው ነበር፤ ዕዝ.4:6-23።

ሕዝቡ ዓይኑን ወደ እግዚአብሔር እንዲመልስ ግድረግ የነበያት ሥራ ነበር። ዙርያስ ከ9-14 ባለው ክፍል ሲሠራ የምንመለከተው ይህንን ተግባር ነው። ሕዝቡ ቤተ መቅደሱን እንደገና አድሷል፤ ዕዝ.6:13-18፤ ሐጌ 2:15-19። እንደገናም እንደ ፋሲካ ያሉትን የበዓል ቀናች ግዝበር ጀምሯል፤ ዕዝ.6:19-22። ይህንንም ያደረጉት በ514 ዓ.ዓ. ነበር፤ ዕዝ. 6:15። ይኸውም ዕዝራ ከተመለሰበት ከ457 ዓ.ዓ. እንሥቶ እስከ 514 ዓ.ዓ. ድረስ 59 ዓመታት አልፈው ነበር።

የእግዚአብሔር ዕቅድ እያደር የሚፈካ ነው። ጌታ በእስራኤል ታሪክ ውስጥ የፈፀመውን ድርጊት ንፍ ወደፊት በበለጠ መንገድ ያደርገዋል። ለእነርሱ ያደረገውን ነገር በሙሉ ለእኛም ደግሞ ያደግጋል። የእግዚአብሔር ዕቅድ በብሉይና በአዲስ ለሚገኙት ሕዝቦች በሙሉ ነው። ወደፊት ለሁሉም የሚደረጉ ገና ብዙ የቀሩ ነገሮች አሉ። እነዚህን ምዕራፎች በምንመለከትበት ወቅት ለእያንዳንዱ ድርጊት ከአንድ በላይ ትክክለኛ ትርጉም ሊኖረው እንደሚችል እንዘንጋ።

ዙርያስ 9-14

ማብራሪያ

ዙርያስ ይህንን አዲስ ክፍል የሚጀምረው እግዚአብሔር በእስራኤል ጠላቶች ላይ ድል እንደተገናፀፈ ለእነባብያት በማብሰር ወይም በማሳሰብ ነው፤ 9:1-8። የተሸናፊዎቹ አገሮች የስም ዝርዝር ከሰሜን ይጀምረና የፍልስጥኤምን ከተሞች ያጠቃልላል። ሕዝቡ ከቀድሞ ገነብቼና ከአረመኒዎች ነገሥታት በጣም የሚለይ አዲስ መሪ ይኖረዋል፤ 9:9-10። በዚህ ጊዜ እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደገና መርዳት ይጀምራል፤ 9:11-17። ነጻ ያወጣቸዋል፤ 9:11። ከአደጋ ይጠብቃቸዋል፤ 9:15። ያጸናቸዋል፤ 9:16። እግዚአብሔር ለእነርሱ ለግድረግ ከሚያቅድላቸው ዕቅድ የተነሣ ምንም ነገር አይገድልባቸውም። እንደ ገና መምራት ሲጀምር የሚሹትን ሁሉ ያቀርብላቸዋል።

ምዕ.10 በጠቅላላ ነጻ በመውጣታቸው ትምህርት ላይ ያተኩራል። በምርኮና በቅድስቲቱ አገር በዝብርበት ወቅት በጣላት አምልኮ መሳተፍ አይከብዳቸውም ነበር። እንደዚህ ያለው ጣኦት አምልኮ ሕዝቡ ከእግዚአብሔር ርቀው ምን ያህል ተቅበዝግዥ እንደሆኑ ያሳያል፤ 10:1-2። ወደ ከጉቱ ሃይማኖት የመራሳቸው የባዕድ ሰዎች ይቀጣሉ፤ 10:3-5። የዚህ ምዕራፍ የቀረው ክፍል የሚናገረው በተለይ እስከ አሁን በምርኮ ላይ ስላሉት ነው። እግዚአብሔር ሊያድናቸው ይፈልጋል፤ 10:6፤8። በድጋሚ የራሱ ሕዝብ አድርጎ ይቀበላቸዋል፤ 10:6-7። ደግሞም የሚገኙት የትም ሲሆን ከያሉበት መሰብሰብ እንዲችሉ ይረዳቸዋል፤ 10:8-12። በሚያመጣቸው መንገድ ላይ ምንም ዓይነት እንቅፋት ቢኖርም እርሱ ያለምንም ጉዳት ይመልሳቸዋል፤ 10:11-12።

አንድ የአመራር መንገድ በምዕ.3 ውስጥ ተሰጥቷል። እግዚአብሔር ኢያሱ ለአገልግሎት ብቃት እንዲኖረው የሚያደርግ መሆኑን አሳይቷቸዋል። ስለ መጥሪዎቹ መሪዎችስ? በምዕ. 11:1-3 በግዙፍ ዛፍ ተመስለዋል። እነርሱም ሊደመሰሱ ነው። ነቢዩ ነገሩን በምሳሌ እንዲያሳይ ተነግሮታል፤ 11:4-6። ነገር ግን ሁኔታውን በድርጊት በሚያሳይበት ወቅት በጎቹ

ማለት ሕዝቡ መልካም አረኛ የማይረፈጉ መሆኑን ይደርስበታል! 11:7-14 አንብቡ። በዚህ ጊዜ ለመሪዎችና ለሕዝቡ የእነርሱ ተቃውሞ የሚያስከትለው ነገር ቢኖር የእግዚአብሔርን ፍርድ ብቻ እንደሆነ ይነግራቸዋል። ሆኖም ለአረኛው ካለመታዘዙ የተነሣ እጅግ ከባድ ፍርድ ይደርስበታል። 11:15-17 ተመልከቱ። ተመሳሳይ ሁኔታ በኢየሱስና በአይሁዶች ተገልጿል።

ብዙሃኑ መጥርዎች ቢሆኑም እንኳ እግዚአብሔር ቃሉን አያጥፍም። በፍፁም አይተዋቸውም። የማያምኑት መንግሥታት እግዚአብሔር የሚሠራውን ነገር ለማጥፋት ይጥራሉ። 12:1-5 ተመልከቱ። እግዚአብሔር ሕዝቡ መቶም እንዲችሉ መለኮታዊ ብርታት ይሰጠዋል። 12:6-9። ይህም ሁኔታ እግዚአብሔር ከእነርሱ ጋር መሆኑን እንዲገነዘቡ ይረዳቸዋል። የእርሱ ኃይል መገለፅ በኑርአቸው ላይ ለውጥ የማምጣት ብርታት አለው። ላይረጉአቸው ኃጢአቶች በሙሉ ያዘናሉ። 12:10-14። 11:9-11 አወዳድሩ። እነዚህ ግድ የለሽ ሰዎች እግዚአብሔር በኃይሉ ሲረዳቸው በሚመለከቱበት ወቅት ንሥሐ ይገባሉ። እግዚአብሔር የሰጠው ተስፋ ዛሬም ለእያንዳንዳችን ያገለግላል።

በአንዱ ሥቃይ ብዙዎች የመዳን ዕድል ማግኘታቸው በብዙ የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ተጠቅሷል። እነዚህ ትምህርቶች የኢየሱስን ሞት እንድንተረጉም ያዘጋጁናል። ይህ ትምህርት በ13:7-9 ውስጥ ይገኛል። በማቴ. 26:31ና በማር. 14:27 ኢየሱስ እነዚህን ቃላት ለራሱ ጠቅሷቸዋል። በ12:10-14 ሕዝቡን ወደ ለውጥ ስለሚያደርስ ንሥሐ አንብበናል። ይህንን በሚያደርጉበት ወቅት የኃጢአት ዘር በሙሉ ከከተማይቱና ከሕዝቡ ሕይወት ጨርሶ ይወገዳል። ዘካርያስ በ13:2-6 የሚያመለክተው ጥሩዎቹን ነቢያት ሳይሆን ቁጥር 2 እንደሚያሳየን ሐሰተኞቹን ነው። በቁ.15 በቁ.9 ላይ የመንጸት ትምህርት እንዴት እንደተገለፀ አስተውሉ።

ከምንም ነገር ይልቅ የሥቃይ ወቅት የእግዚአብሔርን ለዋጭ ኃይል ጉልህ አድርጎ ያሳያል። እግዚአብሔር ሕዝቡን የመርዳት ፍላጎቱ የቱን ያህል ትልቅ እንደሆነ ለማሳየት ዘወትር ይጠቀምበታል። 14:1-5 አንብቡ። ውጤቱን ተመልከቱ። በምድሪቱ ውስጥ አጠቃላይ ለውጥ ሊደረግ ነው። ምዕራፉ ሶስት የተደራረቡ ትርጉሞች ሊኖሩት እንደሚችሉ አስታውሱ! እያንዳንዱ ትርጉም የእግዚአብሔርን ባሕርይና ሥራ በተለያየ መንገድ ይገልጻል። በምትታየዋ ዓለም ውስጥ የሚያደርገው ነገር ሁሉ በመንፈሳዊው ዓለም ሊሆን የሚችለውን ሊያበራራ ይችላል። እግዚአብሔር ይህንን ለውጥ በሚያመጣበት ጊዜ ለእርሱ የሚለዩት ሰዎች ብቻ ሳይሆኑ ተራ የሆኑትን የሕይወት ጉዳዮች ሳይነካ አይቀርም። ዘካ. 14:16-19። 20-21። ሕዝቡ ይህንን ተረድተው መበርታትና ከፋርስ መመለስ ይኖርባቸዋል።

ዘካርያስ 9-14

የተለዩ ነጥቦች

እግዚአብሔር አዳምንና ሄዋንን ሲፈጥራቸው ዕቅዱ እርሱን እንዲያመልኩ ከሚያገደቸው ከማናቸውም ነገሮች ነጻ እንዲሆኑ ነበር። እስከ አሁንም የእግዚአብሔር ዕቅድ

ይህ ነው፤ የምዕ.9 ርእሰም ይህ ነው። የእግዚአብሔር ሕዝብ ጠላቶች በተለይም ፍልስጥኤማውያን ድል ይደረጋሉ። ከዚያም ሕዝቡ እግዚአብሔርን በነጻነት ማገልገል ይችላል። እጅግ ታላላቅ ጠላቶቻቸው በልባቸው ውስጥ ያሉት ነበሩ እንጂ በውጭ የሚገኙት አልነበሩም።

ብሉይ ኪዳን የተሞላው እግዚአብሔር ሕዝቡን ከክፉ ሁሉ የሚያድን መሆኑን አጥልተው በሚያሳዩ ታሪኮች ነው። ዓለም፣ ሥጋና ሰይጣን ያለማድረግ ሕዝቡን ወደ እስራት ይወስዱታል። በምዕ. 10 ውስጥ የዞርያስ መልዕክት እግዚአብሔር እንደሚያድናቸው ነው ሆኖም ይህንን ከግድረጉ በፊት ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር መመለስ ይኖርባቸዋል። ለመዳን የግደፈልጉ ከሆነ ምንም ሊረዳቸው አይችልም።

ለራሳቸው ጥቅም ብቻ የሚፈልጉ አንዳንድ እረኞች ግለት መሪዎች ነበሩ። ሕዝቡን ለመርዳት እያስተዳድሩም ነበር። እግዚአብሔር ልባቸውንና ሥራቸውን በሚገባ ያውቃል። ክፍ የእግዚአብሔርን መልስ ለመግለፅ በምሳሌ ተናግሯል፤ ዘክ.11 ደግሞችሁ ተመልከቱ። አንዳንዶቹ ሰዎች እንደቀድሞው መጥፎዎች ነበሩ፤ እግዚአብሔር በእነርሱ ላይ መሪ እንዲሆን አይፈልጉም። ለእረኞችና ለበጎች ትክክለኛ ፍርድ ይፈርድላቸዋል።

የእግዚአብሔር ሕዝብ በውጭ ጣላቶቹ በፍፁም አይሸነፍም። እግዚአብሔር ይከልላቸዋል። ሆኖም እርሱ እንዲዘዛቸው ባይኖሩና ኃጢአትን ባያስወግዱ በውስጣቸው ባሉት ጠላቶች ይሸነፋሉ። ይህ የምዕ. 12 መልዕክት ነው። በኤርምያስ ዘመን የኢየሩሳሌም ሰዎች ኑርአችን ምንም መጥፎ ቢሆንም እግዚአብሔር ከተግይቱን ይከልላታል ብለው ያስቡ ነበር። እውነት አልነበረም። እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚጠብቀው ለእርሱ ታማኞች ሲሆኑ በእርሱም ቃል ለመመራት ፈቃደኞች ሆነው መንፈሱ በሕይወታቸው እንዲኖር በሚሹበት ወቅት ነው።

እነርሱ ራሳቸውን ሊያጠፉ አይችሉም። እግዚአብሔር የራሱን ሕዝብ በሁለት መንገድ ያጠራል፡- 1/ጣኦታትን በሙሉ ከሕይወታቸውና ከምድራቸው ጠርጎ በማስወገድ፤ 13:1-6። 2/ በተጨማሪም በመከራ፤ 13:7-9። እረኛው ለበጎቹ ሲል ይሰቃያል፤ በጎቹም በተመሳሳይ መንገድ ይሰቃያሉ። የዚህ ሁሉ ነገር ዓላማ ሕዝቡን ለመፈተንና ለማጥፋት ነው። የመጨረሻው ውጤት ሕዝቡ እግዚአብሔርን ለማገልገል ዝግጁ ሆነው መገኘታቸው ነው።

እግዚአብሔር ሕዝቡ ታማኝ ምስክርኞቹ እንዲሆኑ በማለት መከራ እንዲደርስባቸው ይፈቅዳል፤ 14:1-5። በኤር.31:15-20 ላይ የተጠቀሰው ዓይነት ሥቃይ የተሰጠው ተቀባዮቹ የእግዚአብሔርን የደንገነት ዕቅድ ይበልጥ እንዲረዱት ለማስተግር ነው። ሕዝቡና ንብረታቸው ለእግዚአብሔር የተለዩ ናቸው። እነርሱ የእርሱ ናቸው፤ ስለዚህ ያላቸውን ሁሉ ለአገልግሎት ያበረክታሉ።

ዘካርያስ 9-14

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

ኢየሱስ እንደ ሕይወታቸው ጌታ ለተቀበሉት ሁሉ ዘላቂ ነጻነት ሰጥቷቸዋል። ጳውሎስ በሮሜ 5-6 እንደሚያሳየን ይህ በእርግጥ ነጻ የመሆን የመጀመሪያው ደረጃ ነው። ሆኖም መንፈስ ቅዱስ ይህንን ሕይወት እንዲጠብቅ ፈቃድ ካልተሰጠው ኃጢአት እንደገና ይገባል። ጳውሎስ ይህንን ትምህርት በገላትያ 3 ውስጥ ያስፋፋል። ሕይወቱ በመንፈስ ቅዱስ የሚመራ ክርስቲያን ብቻ እውነተኛ ነፃነት ያገኛል፤ ይኸውም እግዚአብሔር ክርስቲያን የሚጠብቀውን ዓይነት ሕይወት ለመኖር የሚያስችል ነጻነት ነው።

ኃጢአት በብዙ የተለያዩ መንገዶች ወደ እግዚአብሔር ሕዝብ ሕይወት ይገባና እንደገና ባሪያዎች ያደርጋቸዋል። ይህ በሚሆንበት በግንኛውም ወቅት እግዚአብሔር ሕዝቡን ለንሥሐ ይጠራቸዋል። እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚያድናቸው አንድ ጊዜ ብቻ አይደለም። ነገር ግን ምን ጊዜም ከእርሱ ርቀው በሚቅበዘበዙበት ወቅት እንዲመለሱ ይጠራቸውና እነርሱንም ለማዳን እጁን ይዘረጋል። እግዚአብሔር ግንኛውም የእርሱ ቤተሰብ ከእርሱ ፍቅርና እንክብካቤ ተለይቶ እንዲኖር ፈቃዱ አይደለም።

ኢየሱስ ራሱ በዮሐንስ 10 ውስጥ እንዳስተማረን መልካም እረኛ እርሱ ነው። የእርሱ ቤተሰብ እንደበጎች ነው፤ ምክንያቱም ንብረቱ ነው። ዛሬም ደግሞ መጥሮ እረኞችና በጎች አሉ። ኢየሱስ በማቴ. 23:1-12 እነዚህንና የመሳሰሉትን ጠቁሟል። ራሳቸውን ብቻ ለማርካት የሚያገለግሉትን መሪዎች እግዚአብሔር ይፈርድባቸዋል። የእግዚአብሔር ፍርድ ቅን ስለሆነ እነርሱን ከመዋጋት ይልቅ ፍርድን ለእርሱ መተው ይገባናል።

ከሐዋ. ሥራ እንደምንረዳው የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ብዙ ጠላቶች ነበሩለት። በብዙ ሥፍራዎች አይሁዶች ራሳቸው ክርስቲያኖችን አሳደዋል። 1ኛ ጲጥሮስ የተጻፈው እንደዚህ ላሉት የክርስቲያን ቡድኖች ነው። የዕብራውያን መጽሐፍ ደግሞ የተጻፈ ክርስቲያን በመሆናቸው ምክንያት ለተሰደዱ ሰዎች ነው። በእግዚአብሔር ላይ የነበራቸው እምነት እስካጠነከሩ ድረስ አሸናፊዎች ነበሩ። እግዚአብሔር በሕዝቡ ላይ ስደት እንዳይደርስ አልተከላከለም! ደግሞም አይከላከልም። ነገር ግን በዚያ ውስጥ እንዲጠነከሩ ያደርጋቸዋል።

ኢየሱስ «ልብ ገፁሐን ብፁአን ናችው» ብሏል። ልብን ግን ገፁሕ ማድረግ የሚችለው ማን ነው? ወይስ ይህ ነገር የሚቻል ነው? ግንኛውም ነገር በእግዚአብሔር ይቻላል! እርሱ ከግንኛውም ርኩሳት ሊያጠራን ይችላል። በምን ወቅት? እርሱን በምንጠይቅበት በግንኛውም ወቅት ይችላል። 1ኛ ዮሐ. 1 እንደሚያስተምረን ኃጢአት አሳደረግንም ማለት አንችልም። ሆኖም ለሠራናቸው ለማናቸውም ኃጢአቶችና ለሁሉም ምሕረት ተቀብለናል ማለት እንችላለን።

አልሮ አልሮ ክርስቲያኖች ለእግዚአብሔር አንዳንድ ነገር መስጠት ይፈልጋሉ። ይህን የሚያደርጉት በታላላቅ ስብሰባዎች ጊዜ ነው! መልካም ነው። እግዚአብሔር ሁሉንም ነገር ይፈልጋል! እግዚአብሔር ያለንን ሁሉ ጥቃቅኑንም እንኳ ሳይቀር በእርሱ ትዕዛዝ ሥር

እንድናደርገው ይፈልጋል። በእርሱ ሥር ያልዋለውን ማንኛውም ነገር ሰይጣን ሊጠቀምበት ይችላል። ዮሐንስ 12:1-2 ትምህርት ለሁሉም ክርስቲያን አስፈላጊ ነው።

የክለሳ ጥያቄዎች

1. ከሐጌ ጋር በአንድ ዘመን የተናገረው ነቢይ ማን ነበር?
2. በሐጌና በዞርያስ ዘመን የሕዝቡ አስተዳዳሪ ማን ነበር?
3. በ520 ዓ.ዓ. ሊቀ ካህን ማን ነበር?
4. ሥነ-ጥናት የነበረችው ለስንት ዓመታት ነው?
5. ኢየሱስም የተማረከው መቼ ነበር?
6. ዳርዮስ የፋርስ ገዢ የሆነው መቼ ነበር?
7. የ536-520 ዓ.ዓ. ታሪክ ተጽፎ የምናገኘው የት ነው?
8. በዞክ.1-8 ስንት ራዕዮች ይገኛሉ?
9. ዞርያስ ይናገር የነበረው ስለ የትኞቹ ሕዝብ ነው?
10. የዞክ.9-14 ትንቢት የተነገረው ለማን ነው?
11. ኤርምያስ 29:4-23 የሚሰጠው ምክር ምንድነው?
12. ብዙ አይሁዶች ከፋርስ ያልተመለሱት ለምንድነው?
13. ዙሩባቢል ብዙ አይሁዶችን ይዞ ከፋርስ ወደ ይሁዳ የተመለሰው መቼ ነበር?
14. ከነህምያ እስከ መጥምቁ ዮሐንስ ድረስ ያለው ዘመን ስንት ዓመታት ይሆናል?
15. ከሐጌ እስከ ክህምያ ምን ያህል ዓመታት ይሆናል?
16. ከምዕ.9-14 የሚገኘው ክፍል ያለው ሶስት ትርጉም ምን ምንድነው?
17. ቤተ መቅደሱ ተመልሶ የተገነባው በነገሩ ዘመን ነበር?
18. የከተማይቱ ቅጥር ተመልሶ የተገነባው መቼ ነበር?
19. ኢሳ.40-66 የሚተነብየው ስለ ምንድነው?
20. ዕዝ.3-4 የሚነገረን ስለ ምንድነው?
21. ሕዝቡ እንደገና ፋሊካን ማክበር የጀመረው መቼ ነበር?
22. የምዕ.10 ትምህርት ምንድነው?
23. እግዚአብሔር ሕዝቡን በተለያዩ መንገድ እንደሚፈትን የሚናገረው የትኛው ምዕራፍ ነው?
24. ሕዝቡ ስለ እግዚአብሔር ጥበቃ እርግጠኞች መሆን የሚችሉት ምን ጊዜ ነው?
25. በተለይ ስለ ነጻነት የሚናገሩ ሁለት የአዲስ ኪዳን ክፍሎች የትኞቹ ናቸው?
26. እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚያድናቸው በምን ወቅት ነው?
27. የዞርያስ 13 ትምህርት ምንድነው?
28. የእግዚአብሔር መሆን የሚገባው ምን ያህል ነገር ነው?
29. በሰደት ጊዜ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ምን ያደርጋል?
30. ከዮሐ.10 ጋር ተመሳሳይነት ያለው የዞርያስ ምዕራፍ የቱ ነው?

ትምህርት ዘጠኝ

ሐጌና ሚልክያስ

ታሪካዊ አቀማመጥ

የአሶር ዋና ከተማ ነነዌ ነበረች። በጣም ሰፊ ከተማ ስትሆን የናስ እና ናሆም ለእርሷና ስለ እርሷ ተናገረዋል። አሶር በደከመችበት ወቅት ባቢሎን እርሷን ለመጣል ብዙ አጥቅታታለች። የግብፁ ረርሷን ጎካሉ ባቢሎንን ስለረፈች በቶሎ ከአሁኑ ለመቅጩት የአሶር አጋር ሆኖ ዘምቷል። ኢዮስያስ ግን አሶርን ይጠላ ስለነበር ባቢሎን ብታሸንፍ መልካም ሳይሆን አይቀርም በሚል ሃሳብ የግብፁን ረርሷን ወደ አገሩ ለመመለስ ሠራዊቱን አሰልፎ ነበር። ኢዮስያስም ከግብፅ ጦር ጋር በውጊያ ላይ ሳለ በ609 ዓ.ዓ. በመጊደ ሚና ተገድሏል። ነነዌም በ612 ዓ.ዓ. ተደመሰሰች። በ606 ዓ.ዓ. አሶር ጨርሳ ተደምስሳ ባቢሎን የዓለም ኃያል መንግሥት ሆናለች።

የሚደን ጉጉሥ ቴርስ በ540-39 ዓ.ዓ. ፋርስን መውጋት ጀመረ። ፋርስንም አሸንፎ ራሱን የፋርስ ጉጉሥ ብሎ ሰየመ። ከዚያም በ538 ዓ.ዓ. ገደማ ባቢሎንን ወግቶ አሸንፈ። ኢሳይያስ በ700 ዓ.ዓ. ገደማ ስለዚህ ነገር ትንቢት ተናገሮ ነበር፡ ኢሳ.45፡1-4፤ 13፤ 48፡12-13። አይሁድ ወደ ኢየሩሳሌም እንዲመለሱ ቴርስ ፈቅዶላቸዋል። አብዛኛው ሕዝብ ሀብታም ሊሆን በሚችለበት በባቢሎን መቆየት መርጧል።

በ536 ዓ.ዓ. ገደማ ዘሩባቢል 43000 የሚያህሉ አይሁዶችን እየመራ ከፋርስ ገና ነጻነቷን መሎ ለመሎ ወዳልተገናፀፈችው ወደ ይሁዳ ይዞ ተመለሰ። ዘሩባቢል ምናልባት የፋርስ መንግሥት ቅጥር ሠራተኛ ሳይሆን አይቀርም። ይሁዳ ከ586-536 ዓ.ዓ. ድረስ ለ50 ዓመታት ያህል ተገቢው ጥበቃ ሳይደረግላትና ሳትታረስ ቆይታ ነበር። 70 ዓመታት ምርኮ ብለን የምንናገረው የመጀመሪያው ቡድን የተማረከው በ606 ዓ.ዓ. ስለነበረ ነው፡ ኢር.25፡11፤ 29፡10። ከባቢሎን እስከ ኢየሩሳሌም ሶስት ወር ተጉዘው የተመለሱት አይሁዶች ይሁዳ ሲደርሱ በተመለከቱት ሁኔታ እጅግ ሳይተክዙ አልቀሩም።

ከ79 ዓመታት በኋላ በ457 ዓ.ዓ. ዕዝራ ሌላ ቡድን ይዞ ከባቢሎን ወደ ይሁዳ ተመልሷል፡ ዕዝ.7-10 አንብቡ። የዕዝራ የመጀመሪያ ስድስት ምዕራፎች የሚነገሩን ስለ 536 ዓ.ዓ. እንጂ ስለ 457 ዓ.ዓ. አይደለም። ስለዚህ በምዕ.65 7 መካከል የ79 ዓመታት ርቀት አለ። በዚህ ጊዜ ውስጥ ምንም ነቢያት አልነበሩም። በዕዝራ 7-10 ላይ ከምናገኘው ዘገባ በስተቀር ስለዚህ ጊዜ የምናውቀው ብዙ ነገር የለም።

ዕዝራ ከሄደ ከ13 ዓመታት በኋላ ነህምያ ሌላ የአይሁድ ቡድን ከፋርስ ሱላ ወደ ኢየሩሳሌም በ444 ዓ.ዓ. ገደማ እየመራ ይዞ ተመልሷል። ይህ ታሪክ በነህምያ 1-13 ውስጥ ተዘርዝሯል። በነህምያና በሚልክያስ መጽሐፎች ውስጥ የተዘረዘሩት ነገሮች ተመሳሳይ ከመሆናቸው የተነሣ ሚልክያስ በዚህ ዘመን ሰብኳል ብለን እንገምታለን። በሚልክያስ መጽሐፍ ውስጥ የተጻፈበትን ወቅት የሚጠቁመን ነገር በፍፁም እናገኛለን።

ወደ አሶር በ722 ዓ.ዓ.፣ ወደ ባቢሎን በ606፣ በ597 እና በ586 ዓ.ዓ. ከተወሰዱት አይሁዶች ውስጥ አብዛኞቹ በዓለም ሁሉ ተበታተኑ እንጂ ወደ ይሁዳ አልተመለሱም። ሳውዲስና የጥንት ክርስቲያኖች ወንጌልን መስበክ ሲጀምሩ በማንኛውም ከተማ አይሁዶችን ያገኙ ዝር። በ300 ዓ.ዓ. አካባቢ በእስክንድሪያ ከተማ ውስጥ በጣም ብዙ አይሁዶች ይኖሩ ነበር።

ሐጌ

የነቢዩ ሸክም

ሕዝቡ 536 ዓ.ዓ. ወደ ኢየሩሳሌም ተመለሱ። የፋርስ ንጉሥ ዳርዮስ በ520 ዓ.ዓ. ነገሡ በ536ና በ520 መካከል በነበሩት 16 ዓመታት ሕዝቡ ቤተ መቅደሱን መልሶ መገንባት አልጀመሩም። ቤቶችን በመሥራትና ለ50 ዓመታት ታርሶ የግያውቀውን መሬት በማጽዳት ሥራ በጣም ተጠምደው ነበር። የሐጌ መልዕክት ቤተ መቅደሱን ሥሩ የግሏ ነው።

በእርሻቸው ላይ ምንም በረከት የላቸውም። ቁጥጭጦውን ይመነጥሩ ነበር እርሳውም ዘርተዋል! ነገር ገን ምርታቸው በጣም ትንሽ ነበር። እግዚአብሔር አይባርካቸውም ነበር። በመካከላቸው የተደበቀ ኃጢአት ነበር። በኢያሱ ምዕ.7 ላይ የሚገኙትን ሰዎች ይመስሉ ነበር። ቤተ መቅደሱን ለመሥራት እግዚአብሔርን አንታዘዝም ብለዋል። የራሳቸውን ሥራ ከእግዚአብሔር አስቀድመዋል።

እግዚአብሔር ትዕዛዝ ብቻ አይሰጣቸውም! ነገር ገን እርሱን ለሚያፈትሩትና ለሚያገለግሉት በረከትን እንደሚሰጣቸው ተስፋ ይሰጣቸዋል። ይህም የመልካም ሥራ ሽልጣት ብቻ አልነበረም፤ እግዚአብሔርን ለሚያፈትሩትም መልስ ነበር። የእግዚአብሔር በረከቶች ተስፋ ወቅታዊ ብቻ አይደለም። እግዚአብሔር የወደፊቱንም ይመለከታል። እርሱ ለመሥራት እንደሚያቅድ ያውቃል። ለዘሩባቢል የተለዩ ተስፋዎች ይገባሉታል። የእርሱ ስም በማቴ.1፡12-16 ባለው የሰም ዝርዝር ውስጥ ይገኛል። እርሱ መሲሁ የተገኘበት ቤተሰብ ዘር ነው።

ሚልክያስ

የነቢዩ ሸክም

በሚልክያስ ዘመን የነበሩት አይሁዶች እግዚአብሔር ከባቢሎን ምርኮ ሰላዳናቸው የፈለጉትን ሁሉ እንኳ ቢሠሩ የሚባርካቸው ይመስላቸው ነበር። ሚልክያስ እነርሱ ማንኛውም ዓይነት ሰው ቢሆኑ እግዚአብሔር ባዘዛቸው መንገድ ካልተመላለሱ ሊረዳቸው እንደማይችል ሊያሰባቸው ያስፈልጋቸው ነበር። እግዚአብሔር የሚያደርጉትን መጥሮ ነገር ስለሚያውቅ ተቆጥቷቸዋል።

እንጠብቃለን ብለው ከእግዚአብሔር ጋር የተዋዋሉትን ቃል ኪዳን ወይም ከእነርሱም ጋር ያደረገውን ስምምነት አፍርሰው ስለ ነበር ኃጢአተኞች ነበሩ። «ቃል ኪዳን» የሚለው ቃል

በሚልክያስ ውስጥ ተደጋግሞ ይታያል። ይህንን ነገር አናውቅም ወይም ሕጉን ለመታዘዝ አልተስማማንም ሌላ አይችሉም። ይህ ከሌሎች አሕዛብ ይልቅ ኃጢአተኛ ያደርጋቸዋል። እነርሱ ያደረጉት ኃጢአት ብቻ አልነበረም፤ ነገር ግን ግድረግ እንዳልጠረባቸው ያውቃሉ።

ሚልክያስ እግዚአብሔር ሕዝቡን የሚቀጣጠትን የወደፊት ተን ይጠቁማል። ምንም እንኳን ሊየሩሳሌምና ቤተ መቅደሱ ተመልሰው ቢገነቡም ወደፊት እንደገና ስለ መፍረሱ የተጠቀሰ ነገር የለም። በብሉይ ኪዳን መወረሻ አካባቢ ላይ የተገኘው ይህ ነቢይ የመጥምቁ ዮሐንስንና የጌታችን የኢየሱስን መገለጥ አሻግሮ ይመለከታል። ስለዚህም ካልተስተካከለው ጠባያቸውና ከገቡት ቃል ኪዳን የተነሣ ከአምላካቸው ጋር ለማይቀረው ግንኙነት ዝግጅት ግድረግ ያስፈልጋቸዋል።

ሐጌ

ማብራሪያ

በ520 ዓ.ዓ. ገደማ እግዚአብሔር ሁለት ነቢያትን ሐጌን እና ዩዝርያስን አስነሥቷል። የሐጌ የተለየ ሥራ ሕዝቡ ለ16 ዓመታት ያልተመለከቱትን ቤተ መቅደስ መልሰው እንዲገነቡ ግድረግ ነበር። ባለመታዘዛቸው ምክንያት ግለትም የራሳቸውን ሥራ ከእግዚአብሔር ሥራ በማስቀደማቸው ምክንያት አልባረካቸውም፤ ሐጌ 1:1-11 አንብቡ።

እግዚአብሔር መልዕክተኞችን በሚልክበት ጊዜ ተቀባይ ሕዝብ ያዘጋጃል። አንዳንድ ጊዜ ሁሉ አይቀበሉም ወይም ምናልባት ብዙዎቹ አይቀበሉም። በ520 ዓ.ዓ. አካባቢ ሕዝቡ ያዳምጣሉ፤ ደግሞም ለመታዘዝ ዝግጁ ነበሩ፤ 1:12-15 አንብቡ። በጥቂት ወራት ውስጥ ቤተ መቅደሱ አገልግሎት እንዲሰጥ የሚያበቁት ሥራዎች የበለጠውን ክፍል አጠናቅቀዋል። በእርግጥ ሁሉንም ነገር አልሠሩም ነበር። ነገር ግን ቢያንስ ፈርሶ ከነበረው ብዙውን ገንብተዋል።

አንዳንድ ሰዎች ደስተኛ አልነበሩም። 586 ዓ.ዓ. የፈረሰውን የመጀመሪያውን ቤተ መቅደስ ያሰቡ ነበር፤ ዕዝራ 3:12 ተመልከቱ። አሁን በተወራው ቤተ መቅደስ አልተደሰቱም፤ ሆኖም የፈረሰውን መልሶ እንደሚያድስላቸው እግዚአብሔር ተስፋ ገብቶላቸዋል፤ 2:1-5፤ 2:6-9 አንብቡ።

በምዕ.2:10-14 የሚግርቡ ተከታታይ ጥያቄዎችና መልሶች እናገኛለን። ቅዱስ የሆነው ነገር ሁሉ ለእግዚአብሔር በመለየት ቅዱስ ሆኗል። ነገር ግን አንድ ቅዱስ ነገር ሌላ ነገር በሚነካበት ጊዜ ያ ነገር የተቀደሰ አይሆንም። አንድ ርኩስ ነገር ደግሞ ንጹሕ የሆነውን ሌላ ነገር በሚነካበት ጊዜ ያ ነገር ይረከሳል። የዚህ ምሳሌ ትርጉም በ2:14 ላይ ተሰጥቷል።

አልታዘዝም ሲሉ እግዚአብሔር ቀጥቷቸዋል፤ 1:4-7። አሁን ታዛዦች ስለሆኑ እግዚአብሔር ይባርካቸዋል፤ 2:15-19። የእግዚአብሔርን ትዕዛዞች መታዘዝ ዘወትር በረከት ያስገኛል።

እግዚአብሔር ዘወትር ለመሪዎች የተለዩ ዕቅዶች አሉት፡ 2:20-23 አንብቡ። የዚህ ሕዝብ መሪ መሆን ለዙፋቢል ከባድ እንደነበር እናውቃለን። እግዚአብሔር የተለየ ተስፋ የሰጠው ለዚህ ነው።

ሚልክያስ

ማብራሪያ

በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ ለተመረጠው ሕዝብ ለእስራኤል የተለየ ሥፍራ ነበረው። ደግሞ አሁንም አለው፡ 1:1-5 አንብቡ። ለያዕቆብና ለኤሳው የተጠቀሱትን ምቹ ሁኔታዎች በምናወዳድርበት ጊዜ ይህ ሥፍራ ግልፅ ይሆናል። እግዚአብሔር ከተለየው ሕዝብ ሙዝል ሌላ የተመረጠ ቡድን ግለት ካህናትን እንዲያገለግሉት መርጧል፡ 1:6-14 አንብቡ። ሆኖም ሚልክያስ ባገለገለበት ዘመን ካህናት ለእግዚአብሔር ታግኞች አልነበሩም።

እግዚአብሔርን በግገልገል ረንታ ራሳቸውን ግገልገል መርጠዋል። በቃል ኪዳን ውስጥ ያለውን ስምምነት አልጠበቁም፡ 2:1-9 አንብቡ። ካህናቱ ሕዝቡን ወደ እግዚአብሔር በግትረብ ረንታ አራቁት።

ካህናት ብቻ ሳይሆኑ ሰዎች ጭምር ታግኝ አልነበሩም። እግዚአብሔር ቃሉን ሰጥቷቸው ነበር፡ ነገር ግን ቢያንበትም እንኳ በተግባር ላይ እያውሉትም ነበር፡ 2:10-16 አንብቡ። በአፋቸው አንድ ነገር ይናገራሉ! የሚያደርጉት ግን የተለየ ነገር ነው።

እግዚአብሔር ከሕዝቡ ጋር የገባውን ቃል ኪዳን ተስፋዎችን አዝጋል። በተጨማሪም ፍርዶችን ይፃል። ሕዝቡ ሥርዓትን በግንባራቸው ስለተመኩ ለእግዚአብሔር መልስ መስጠት እንደሚገባቸው የዘገቡ ይመስላል። እግዚአብሔር ራሱ ሊጠይቃቸው እንደሚገለፅ ሚልክያስ ያሳስባቸዋል፡ 2:17-3:5 አንብቡ።

ለእግዚአብሔር የሚገባውን ለራሳቸው ይወስዱ ነበር፡ 3:6-12 አንብቡ። ከዚህ የተነሣ ለሥራቸው የእግዚአብሔርን በረከት አይተበሉም ነበር። ንሥሐ እንዲገቡና ለእግዚአብሔር የሚገባውን እንዲሰጡ ነዚያ ያሳስባቸዋል። ለእግዚአብሔር ያላቸውን ፍቅርና እርሱን ለግገልገል ያላቸውን ፍላጎት አጥተዋል፡ 3:13-18 አንብቡ። ሆኖም እግዚአብሔር ይህ ሕዝብ ወደ እርሱ እንዲመለስ ይጠራው ነበር። ምንም እንኳ ለባቸው ቢጠጥርም አሁንም ጌታ ምሕረቱን ያስፋላቸው ነበር።

አንድ ቀን ፍርድ ከተፍ ይላል፡ 4:1-6። ይህ ትንቢት በክሬል በመጥምቁ የሐንስ እንደተፈፀመ ከአዲስ ኪዳን ተረድተናል። በተጨማሪም ከዚህ ባሻገር የመጨረሻውን የፍርድ ቀን ያመለክታል። ይህ ቀን ጌታን ለሚወዱትና ለሚያገለግሉት የበረከትና የሽልግት ቀን ይሆናል፡ 4:2-3።

ሐጌ

የተለዩ ነጥቦች

ቤተ መቅደሱ በእግዚአብሔር ዕቅድ ውስጥ የተለየ ሥፍራ አለው። እውነተኛውን አምላክ የማያውቁት ሰዎች እስከዛሬ ድረስ በኮረብቶችና በተራሮች መስዋዕት ያቀርባሉ። ይህንን ነገር ለመከላከል እግዚአብሔር ለሕዝቡ ልዩ ማምለኪያ ሥፍራ ለምሳሌ እንደ ምስክር ድንኳንና ቤተ መቅደስ የመሳሰሉትን ሰጥቷቸዋል። ቤተ መቅደሱ በ586 ዓ.ዓ. ፈርሶ ስለነበር ሕዝቡ መልሰው እንዲገነቡት አዟቸዋል። በአግባብ ቢጠቀሙበት በጣም ጠቃሚ ነበር።

ሕዝቡ ቤተ መቅደሱን መልሰው ለመገንባት እንዲችሉ የሚያነቃቃቸው ነቢይ ያስፈልጋቸው ነበር። በዚያ ወቅት እግዚአብሔር ሁለት ነቢያት ሐጌንና ዞካሪያስን ልኮላቸዋል። ሐጌ እግዚአብሔር አዟቸው የነበረውን ሥራ እንዲያጠናቅቁ አበረታታቸዋል። በተጨማሪ ስለ ወደፊት ተስፋዎች ነግሯቸዋል። በሐጌ ዘመን እግዚአብሔር ሰዎችን ጠርቶ እንደተጠቀመባቸው ዛሬም ይጠቀማል።

ሐጌ ቤተ መቅደስ ተሳላሚዎች ለምን የእግዚአብሔርን በረከት እንደማይቀበሉ አሳስበዋል። በተጨማሪ ሕዝቡ ወዲያው ተነሥተው መገንባት እንዲጀምሩ አበረታታቸዋል። እነርሱም አዳመጡት፣ ታዘዙትም። ምንም እንኳን የከተማይቱን ግንብ እንደገና ገንብተው ባይጨርሱም የቤተ መቅደሱን ግንብ አጠናቅቀዋል። ሐጌ አሁንም እግዚአብሔር ለእነርሱ ምን ማድረግ እንደፈለገ ነገራቸው። አዲሱ ቤተ መቅደስ ከበፊቱ ይልቅ ያማረ መሆን ይኖርበታል። 2:1-9፤ ሥራቸው ይባረካል። 2:15-19፤ መሲሁ ከዘሩባቤል ዘር ይወጣል። 2:20-23።

ሚልክያስ

የተለዩ ነጥቦች

ሕዝቡ እግዚአብሔርን ማገልገል ተስላችተው ነበር። ደስተኞች ሆነው አይሠሩም ወይም ፈቃደኝነት አልነበራቸውም። ነገር ግን እግዚአብሔር ያቀደላቸውን አሳብ አልለወጠም ነበር። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር ማን እንደሆነና ምን ማድረግ እንደሚፈልግ የሚነግሩን ሰንት ማስረጃዎች ታገኛላችሁ? እግዚአብሔርን በዓይኖችን አይተነው አናውቅም። ይሁን እንጂ ሲናገር ሰምተነዋል፤ ሲያደርግም አይተነዋል። እርሱ ማን እንደሆነ ራሱ ስለነገረን አናውቀዋለን። ሚልክያስ ስለ እግዚአብሔር ብዙ ነገሮች ያስተምረናል።

እግዚአብሔርን ለማገልገል ስለሚጠቅማቸው ሐጌ ሕዝቡ ቤተ መቅደሱን መልሰው እንዲገነቡ አበረታታቸው። የአምላኪው ልብ ንፁህ ካልሆነ ሥርዓቶች ሁሉ ምንም የማይጠቅሙ ሽፋኖች ብቻ ሊሆኑ ይችላሉ። በሚልክያስ ዘመን ሆኖ የነበረውም ሁኔታ ይህንን ይመስላል። ሕዝቡ ይጽሙና መሥዋዕትም ይሠጧል ነበር። ነገር ግን የሥርዓታቸው ጥንሰስ የእግዚአብሔር ፍቅር ባለመሆኑ ድርጊታቸው በሙሉ ከንቱ ልፋት ነበረ።

ራሳቸውን የሚወዱ ሰዎች የወደፊቱን በፍፁም አያስቡም! እነዚህ ሰዎች ለራሳቸው ብቻ ማከበት ይፈልጋሉ። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ወደፊት ስለሚፈፀሙ ነገሮች የሚጠቁሙን ስንት ጥቅሶች እናገኛለን? መልካም ሰዎች ማለት እግዚአብሔር ሕይወታቸውን እንዲመራላቸው የፈቀዱለትና ራሳቸውን የሚወዱ ሰዎች ከመኖራቸው የተነሣ የወደፊቱ ሁኔታ ፍርድንና በረከትን ያቅፋል። እግዚአብሔር ሲጠይቃቸው መልስ ለመስጠት ዝግጁ እንዲሆኑ ነቢዩ ሚልክያስ ሕዝቡን ያሳስብ ነበር።

ሐጌ

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

እሁን በኢየሩሳሌም ምንም ቤተ መቅደስ የለም። የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ የአማኝ አካልና በአንድነት የሚሠራ የአማኞች ኅብረት ነው። እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ራሱን በገለፀበት መንገድ ዛሬም ራሱን ይገልጻል። የእግዚአብሔርን ሰዎች የሚያረካቸው ወንጌልን መስማት ብቻ ሳይሆን በአማኞች ሕይወት ውስጥ የእግዚአብሔርን ኃይል መመልከት ነው። ይህም የእግዚአብሔርን ህልውና ያረጋግጥላቸዋል።

እግዚአብሔር ሐጌን ለተለየ ተግባር በጠራበት ተመሳሳይ መንገድ ዛሬም ሰዎችን ለልዩ ሥራ ይጠራቸዋል። እነርሱም ከርሱ የተቀበሉትን አደራ ማከናወን አለባቸው። እግዚአብሔር አስቀድሞ አዳምን በስሙ ጠርቶታል። እንዲሁም በራዕይ መጽሐፍ ውስጥ እግዚአብሔር ዮሐንስን በስሙ ጠራው። እግዚአብሔር ለእኔና ለእናንተ ያዘጋጀልን ሥራ ይኖረው ይሆን? በሚጠራን ጊዜ እንደ ሳሙኤል እና ኢሳይያስ እንመልስለታለን? ወይስ እንደ አዳምና ዮናስ ለመደበቅ እንሞክራለን?

አዲስ ኪዳን በተስፋዎች የተሞላ ነው። እነዚህ በሙሉ ለአማኞች ተሰጥተዋል። በጣም ጥቂት ሰዎች የሚወርሱት ለምንድነው? የእግዚአብሔር መንገድ አልተለወጠም። የእግዚአብሔርን ተስፋዎች ለማግኘት ቃሉን መስማት ይኖርብናል። እውነት ነው ብለን መቀበል አለብን። ለኛ የተሰጡ ናቸው ብለን ከተረከብናቸው በኋላ አድርጉ የሚለንን ማድረግ ይኖርብናል! በኢየሩሳሌም የነበሩት ሰዎች ለ16 ዓመታት ምንም በረከት አልተቀበሉም! ምክንያቱም ምን ማድረግ እንዳለባቸው አውቀው ምንም አላደረጉም።

ሚልክያስ

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

እግዚአብሔር በፍጹም ሊለወጥ አይችልም። በብሉይ ኪዳን ባለንበትም ዘመን ለአማኞች ጠቃሚ የሆነበት ምክንያት ይህ ነው። እግዚአብሔር ምን እንደሚመስል ይነገረናል። የእግዚአብሔር ቤተሰቦች እርሱ ያደረገላቸውንና የሚያደርግላቸውን ማሳሰል ትተው እነርሱ ያደረጉለትን በሚያስቡበት ወቅት እርሱን ከማፍቀር ይልቅ ራሳቸውን መውደድ ይጀምራሉ።

ጳውሎስ በዕብ.1:1-2 ላይ ምን ይላል? በተጨማሪ 1 ዮሐ.1:1-3 ተመልከቱ። እግዚአብሔር በንግግር ብቻ አላቆመም፤ ነገር ግን ራሱን ለእኛ ለመግለፅ ሰው ሆኗል።

እግዚአብሔርን እንድናመሰግንና እንድናገለግል የሚያደርገን ማንኛውም ሥራ ጠቃሚ ሊሆን ወይም ሳይሆን ይችላል። በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ለተከታዮቹ ሁለት ጥና ጥና መታሰቢያዎች ግለት ጥምቀትን እና የጌታን ራት ሰጥቷቸዋል። እነዚህም የክርስቶስን ሞትና ለአማኞች የሚሰጠውን አዲስ ሕይወት እንድናስተውል ይረዳናል። እነዚህን ሥርዓቶች የምንፈጽማቸው እግዚአብሔርን ለማስደሰት ብለን ከሆነ ለእኛ ያላቸውን ትርጉም ያጣሉ። እኛን ከመርዳት ይልቅ አይኖችንን ከእግዚአብሔር አንሥተን ወደ ሌላ እንድንመለከት ያደርጋሉ።

ኢየሱስ በማቴ.24፤ በማር.13ና በሉቃስ 21 ውስጥ ስለ ወደፊት ሁኔታ አስተምሯል። ጳውሎስ በ1 ቱር. 15 እና በ1 ተሰ.4-5 ተመሳሳይ ትምህርት አቅርቧል።

የዮሐንስ ራዕይ ደግሞ ስለ ወደፊት ሁኔታ በሰፊው ይነገረናል። የወደፊቱን ሁኔታ እየተመለከትን ካልኖርንና ይህንንም ነገር በአዕምሮአችን አስተምጠን ካላገለገልን አቅጣጫችንን እንስታለን። እግዚአብሔር በሰጠን ስጦታዎች ምን እንደወራንባቸው አንድ ቀን ለሚጠይቀን ጥያቄ መልስ መስጠት እንዳለብን ዘንግተናል። በዚያን ጊዜ እርሱ የሚተባበሩ ልጁን አምነው የተተባበሩትን ብቻ ነው። እንደየአገልግሎታቸው የሚገባቸውን ይሰጣቸዋል።

የክለሳ ጥያቄዎች

1. ፈርአን ኒካሎ አሶርን መርዳት የፈለገው ለምንድነው?
2. ኢሳይያስ የተነበየው ስለ ማን ነበር?
3. በ536 ዓ.ዓ. የአይሁድ መሪ የዘረው ማን ነበር?
4. ኤር.25: 11፤ 29: 10 የሚናገረው ስለ ምንድነው?
5. ፅዝራ ወደ ኢየሩሳሌም የተመለሰው መቼ ነበር?
6. ፅዝራ 1-6 የሚናገረው ስለ የትኛው ዘመን ነው?
7. በ444 የተመለሱት ሰዎች መሪ ማን ነበር?
8. ከተባታተኑት አይሁዶች ብዙዎቹ የተጓዙት ወደ የትኛው ከተማ ነው?
9. በ520 ዓ.ዓ. የፋርስ ንጉሥ ማን ነበር?
10. በ520 ዓ.ዓ. ይናገሩ የዘሩት ሁለት ነቢያት ማንና ማን ናቸው?
11. ከ536-520 ዓ.ዓ. ምን ያህል የገንባታ ሥራ ተካሄደ?
12. ሐጌ ሕዝቡን ያበረታታቸው የነበረው ምን እንዲሠሩ ነበር?
13. ሐጌ በ2:20-23 የሚናገረው ማንን ነው?
14. እግዚአብሔር ከኤሳው ይልቅ ማንን መረጠ?
15. ሕዝቡ መታዘዝ የሚገባው ለምንድነው?
16. ለእግዚአብሔር የሚገባውን ሳያስረክቡ ለራሳቸው የወሰዱት ምንድነው?
17. 4: 1-6 የሚናገረው ስለ ምንድነው?
18. ባቢሎን ቤተ መቅደሱን ያፈረሰችው መቼ ነበር?
19. እግዚአብሔርን ለማገልገል የተሰለፍት በማን ዘመን ነበር?

20. ዛሬ የእግዚአብሔር ቤተ መቅደስ ምንድነው?
21. ተስፋን ለመጎናጸፍ እስፈላጊው ነገር ምንድነው?
22. ስለ ወደፊት ሁኔታ የሚናገሩ ሶስት የአዲስ ኪዳን ክፍሎች የትኞቹ ናቸው?
23. በብሉይ ኪዳን ውስጥ ያሉን ሁለት ሥርዓቶች የትኞቹ ናቸው?
24. ብሉይ ኪዳን ጠቃሚ የሆነበት ምክንያት ምንድነው?
25. በሐጊና በሚልክያስ መካከል ምን ያህል የዘመን ርቀት አለ?

ክፍል አራት

መግቢያ

በክፍል አንድ ውስጥ ለእስራኤል የተናገሩት ሶስት ነቢያት አሞፅ፣ ሆሴዕ እና ኢዮኤልን ተመልክተናል። የእስራኤል ዋና ከተማ ሰማርያ በ722 ዓ.ዓ. በአሶራውያን እንደተያዘች እናውቃለን። ስለዚህ እነዚህ ነቢያት የተናገሩት ከዚህ ጊዜ በፊት ነበር። በተጨማሪ ደግሞ የታወቁት ሁለት ነቢያት ኤልያስና ኤልሳዕ ከዚህ ጊዜ በፊት በእስራኤል ተናገረዋል። አሞፅ፣ ሆሴዕና ኢዮኤል ትምህርታቸውን ለመጀመሪያ ጊዜ በጽሑፍ ያሰፈሩ ናቸው። ሆኖም እግዚአብሔር እስራኤልን ለመናገር ሌሎች ነቢያትን ደግሞ እንደተጠቀመባቸው ማስታወስ ይኖርብናል። ኢሳይያስና ሚካያስም ለእስራኤል የሚናገሩት ነገር አላቸው።

በክፍል ሁለት ለይሁዳ የተናገሩትን ነቢያት አጥንተናል። ከእነዚህም መካከል የመጀመሪያው ሚካያስ ሲሆን እርሱም በኢዮአታም፣ በአካዝ እና በሕዝቅያስ ዘመን መንግሥት ተናገሯል። ከ70 ዓመታት ያህል በኋላ ሶፎንያስ በኢዮስያስ ዘመን መንግሥት ለይሁዳ ሰብኳል። ዕንባቆም ልክ ኢዮሳሌም ከመፍረስዋ በፊት ምናልባት በሴደቅያስ ዘመን መንግሥት ተናገሯል። እግዚአብሔር ይሁዳን ለመናገር ሌሎች ነቢያትን ደግሞ ተጠቅሟል። በሚካያስ ዘመን ኢሳይያስ ሰብኳል። ሶፎንያስና ኤርምያስ ዓይኖች ነበሩ። ዕንባቆም ሕዝቡን በኢዮሳሌም በሚያስተምርበት ወቅት ሕዝቅኤል በባቢሎን ነበር።

ክፍል ሶስት የሚናገረው እግዚአብሔር ከምርኮ በኋላ ስለተጠቀመባቸው ሶስት ነቢያት ነው። ከእነዚህ ሶስት መጻሕፍት ጋር ዕዝሩን፣ ነሃምያንና አስቴርን ማንበብ ያስፈልጋል። ሐጌና ዞርያስ የተናገሩት በተመሳሳይ ዘመን ነው። ሚልክያስ የተናገረው ምናልባት ከጥቂት ዓመታት በኋላ ሳይሆን አይቀርም። የዞርያስ ጥቂት ክፍሎች ለምሳሌ ከምዕ.9-14 ያሉት እስከዚያ ጊዜ ድረስ በፋርስ የነበሩትን ሰዎች የሚመለከት ነገር ይኖረው ይሆናል።

በክፍል አራት እግዚአብሔር አሕዛብን ለመናገር የተጠቀመባቸውን ሶስት የአይሁድ ነቢያት እናጠናለን። እነዚህ ሶስቱ በአንድ ላይ የቀረቡበት ምክንያት ይህ ነው። የተናገሩባቸው ዘመናት በጣም የተራራቁ ናቸው፤ ነገር ግን አንዱ ለሌላም ሲናገር ሁለቱ ደግሞ ለአሰር ተናገረዋል። ሙሴ ለገብፅ መስካሪ እንደነበረ ሕዝቅኤልና ዳንኤል ደግሞ በባቢሎን በመኖራቸውና በመስበካቸው እነርሱም ለባቢሎን እንደመስካሪ ሳይቆጠሩ አልቀሩም።

እግዚአብሔር አንድ የተለየ ሕዝብ ማለት አይሁድን የመረጠው ለምንድነው? ለእነርሱ ጥቅም ሳይሆን እነርሱን በመጠቀም ለተቀሩት የዓለም ክፍሎች መልዕክቱን ለማድረስ ነበር። «ወደ ዓለም ሁሉ ሂዱ» የሚለው ትእዛዝ በአጼስ ኪዳን ብቻ የሚገኝ አይደለም።

ረጅም መጻሕፍት የጻፉት ሶስቱ ነቢያት የእስራኤል እና የይሁዳ ጎረቤቶች ስለነበሩት ባዕድ መንግሥታት አጫጭር ክፍል በጽሑፋቸው ውስጥ አክለዋል። በዚህ አጋጣሚ እነዚህን

ምዕራፎች ማንበብ በጣም ጠቃሚ ነው። ኢሳ.13-23፤ ኤር. 46-50ና ሕዝቅኤል 25-32። እያንዳንዳቸው ስለ እነዚህ ሕዝቦች የሚናገሩትን አወዳድሩ። ከእስራኤል እና ከይሁዳ ጋር ቃል ኪዳን የገባው እግዚአብሔር የእነርሱ አምላክ ብቻ ሳይሆን የሁሉም አምላክ ነው። አሕዛብ የራሳቸው የሆኑ ጣእታት ነበሩት። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ፈርዶባቸዋል፤ ደግሞም በታትኗቸዋል።

ትምህርት አሥር

አብድዩ ዮናስና ናሆም

አብድዩ

ታሪካዊ አቀማመጥ

በመጽሐፉ ውስጥ አብድዩ መቼ እንደሰበከ የሚጠቁም እርግጠኛ ሐሳብ አናገኝም። ይሁን እንጂ ሁለት ነጥቦች ግልጽ ናቸው፡-

1. አብድዩ የሌላው ትውልድ ስለሆነው ስለ ኤዶም ሰብኳል። ከ586 ዓ.ዓ. በፊት እነዚህ ሰዎች አልፎ አልፎ ይሁዳን ቢወጥቁትም በአይሁዶች ላይ ያደረሱት ጥቃት በ586 ዓ.ዓ. እንዳደረሱት ዓይነት አልነበረም።
2. በዚህ ጊዜ ኤዶም የኢየሩሳሌምን አይሁድ ለመደምሰስና ለማጥፋት ከሌላ ኃይል ጋር ተባብራለች።

እነዚህ ሁለት ነጥቦች አብድዩ የሰበከው ባቢሎን ከኢየሩሳሌም በስተቀር የይሁዳን ከተሞች በሙሉ አሸንፋ በነበረበት ወቅት በ586 ዓ.ዓ. ገደማ ነው ለማለት የሚያስችሉን መረጃዎች ናቸው። ግብጻውያን በባቢሎን ተሸንፈው ነበር። ስለዚህ ከኢየሩሳሌም በስተደቡብ እና ምሥራቅ በሚገኘው በረሃ ይኖሩ የነበሩት ኤዶማውያን ኢየሩሳሌምን ለመዝረፍ ከባቢሎናውያን ጋር ተባብረው ነበር። ኢየሩሳሌምን የቀጣት በእርግጥም እግዚአብሔር ነበር፤ ነገር ግን ኤዶም ጥፋተኛ ነበረች።

ዮናስ

ታሪካዊ አቀማመጥ

ጋትሒረር በመባል የምትጠራው ዮናስ ይኖርባት የነበረችው ከተማ ከገሊላ ባሕር በስተ ምዕራብ 4 ሰዓቶች የምታስክድ ስትሆን በገምት በገሊላ ባሕርና በቀርሚሎስ ተራራ መካከል ጥጥሽ መንገድ ላይ ነበረች።

የእስራኤል 14ኛ ንጉሥ ዳግማዊ ኢዮርብዓም ከ783-743 ዓ.ዓ. ለ40 ዓመታት በሰማርያ ነግሷል። እርሱ ምንም ጠማማ ንጉሥ ቢሆንም እንኳ እግዚአብሔር ነቢዩ ዮናስን በመላክ አሶር የወሰደችውን በሰሜን የሚገኘውን ምድር በሙሉና ከዮርዳኖስ ወንዝ ማዶ በስተ ምሥራቅ ያሉትንም መንደሮች ከአሶራውያን ነጥቆ ወደ ግዛቱ ሥር ሊመልሳቸው እንደሚችል ተስፋ ሰጥቶታል። 2ኛ ነገ. 14:23-29።

በዳግማዊ ኢዮርብዓም ዘመነ መንግሥት ከ783-743 ዓ.ዓ. በትክክል ባልታወቀ ጊዜ እግዚአብሔር ዮናስን ወደ አሶር ዋና ከተማ ወደ ነፄ ልኮታል። ይህ ድርጊት የተፈጸመው የአሶራውያን ግዛት በባቢሎን ሳይደመሰስ ከ150 ዓመታት በፊት መሆን አለበት። የነቢይ ዮናስ ስም በ2ኛ ነገ. 14:25ና በወንጌሎች ውስጥ ተጠቅሷል።

ናሆም

ታሪካዊ አቀማመጥ

ናሆም ለአሶራውያን ከተማ ለነፄ የተናገረ መሆኑ ከመጽሐፉ ይዘት ግልፅ ሆኖ ይታያል። ነገር ግን ናሆም መቼ እንደተናገረ የሚጠቅስ ነገር በመጽሐፉ ውስጥ የለም። ሆኖም መቼ እንደተነበየ የሚነገሩን ሐሳቦች ከመጽሐፉ ይዘት ማግኘት እንችላለን።

መልእክቱ ስለ ፍርድ ብቻ ነው። በመጽሐፉ ውስጥ የተሰፉ ቃል ወይም በረከት በፍጹም አይገኝም። ዮናስ በነፄ ከተማ ከሰበኩ 150 ዓመታት ማለፋቸውን አትርሱ። ከዮናስ ዘመን 20 ዓመታት በኋላ የትውልድ አገሩ በአሶራውያን ትሸነፋለች፤ በተለይ ኢሳ. 9:1 ተመልከቱ። የናሆም መልእክት የአሶራውያን የመጨረሻው ጊዜ እንደተቃረበ ያመለክተናል።

ነፄ በ612 ዓ.ዓ. በባቢሎናውያን እንደተደመሰሰች እናውቃለን። ናሆም የተናገረው ከዚህ ጊዜ በፊት መሆን አለበት፤ በናሆም 3:20 የተጠቀመው ፍርድ በ663 ዓ.ዓ. የተፈጸመ መሆኑን የዓለም ታሪክ ያረጋግጣልናል። ስለዚህ ናሆም ትንቢት የተነበየው በ663ና በ612 ዓ.ዓ. መካከል ነው።

አብድዩ

የነቢዩ ሸክም

አብድዩ የሚናገራቸው ሁለት አበይት ነገሮች አሉ፡- አንዱ ለኤዶማውያን ሲሆን ሌላው ለኢዮሩሳሌም ሰዎች ነው።

1. ሌላውና ያዕቆብ ወንድማማች ነበሩ። ስለዚህ ኤዶማውያን ከአይሁዶች ጋር ዘመዶች ነበሩ። ከዚህ የተነሣ ኤዶማውያን ኢዮሩሳሌምን መዝረፋቸው ከባድ ወንጀል ነበር። ከባቢሎናውያን ጋር ሲወዳደሩ ኤዶማውያን በቁጥር በጣም ያነሱ ነበሩ፤ ስለዚህ ኢዮሩሳሌምን ለመከላከል አልቻሉም። ቢሆንም በሌላ በኩል ደግሞ እነርሱ ዘመዶቻቸውን በመዝረፋቸው ሥጢአተኞች ነበሩ።

2. እግዚአብሔር ምንም እንኳ ከሕዝቦች ጋጢአት የተነሣ የኢየሩሳሌምን መፍረስ ቢፈቅድም ያፈረሱዋትን ደግሞ ይቀጣቸዋል። እግዚአብሔር ከፋታቸውን ለእርሱ ዓላማ ተጠቀመበት እንጂ የእነርሱን ጠባይ ደግፎታል ማለት አይደለም። አይሁድን ጨርሶ ትፏቸዋል ማለትም አይደለም። በምድያም ምድረ በዳ ይኖሩ የነበሩት ሕዝቦች ከደቡብ ወደ ሰሜን ሲዘምቱ ኤዶማውያንን ወደ ደሁዳ የገፉአቸው ሲሆን በመጨረሻም ኤዶማውያን ከአይሁዶች በመቀላቀል ሕልውናቸውን አጥተዋል። የነቢይ አብድዩ ትንቢት ታሪካዊ ፍጻሜውን ያገኘው በዚህ ዓይነት መንገድ ነበር።

ዮናስ

የነቢዩ ሸክም

ዮናስ መጽሐፍ ከግሪክ ተምህርቶች መካከል ሶስቱን መርጠን እንመለከታቸዋለን፡-

1. መጽሐፉ እግዚአብሔር አንድ ገለበብን መርጦ ሊጠቀምበት እንደሚችል ያሳየናል፡ 2ኛ ነገ.14:23-29 ደግማችሁ አንብቡ። ዮናስ የኖረው የእስራኤል መንግሥት ሰፊና ባለጠጋ በሆነበት ዘመን ነበር። በብዙ አትጣጫዎች የእርሱ ጠባይ መጥፎ ነበር፤ ነገር ግን እግዚአብሔር አልተወደውም። እንዲያውም ፍቅሩንና ትዕግሥቱን አሳየው።
2. ዮናስ አይሁድን የግሪክ ጥሩ ምሳሌ ነው። እነርሱ ነረቤቶቻቸውን ይዘልፉና ይጠሉ ነበር። በእውነት አሰራውያን ጨካኞችና ርሕራሔ የሌላቸው ሰዎች ነበሩ። ከጥቂት ዓመታት በኋላ የዮናስን የትውልድ አገር ገሊላን ሊያጠፉአት ዘምተውባታል። የሆነ ሆኖ እግዚአብሔር ገሊላዊ ነቢይ በመላክ ለእነርሱ ያለውን ፍቅርና ቸርነት ያሳያቸዋል።
3. የነዌ ሕዝብ ንሥሐ ለአይሁድ ተግላፅ ነበር። እግዚአብሔር ፍቅሩን ለእስራኤል ሲያሳይ ሕዝቡ ለነቢያት መልስ አልሰጡም ነበር፤ ሆሴዕ 1:1 አንብቡ። ሆሴዕ እስራኤላውያን ንስሐ እንዲገቡ ይግፀናቸው የነበረው በዚህ ዘመን ነበር። ነነዌ ንስሐ ስትገባ ሰማርያ ግን አልገባችም።

ናሆም

የነቢዩ ሸክም

2ኛ ነገ.23:29 አላዛኝ ታሪክ ይነግረናል። አሰራውያን ከዕለት ወደ ዕለት እየደከሙ ሲመጡ ባቢሎናውያን እየበረቱ መጡ። የግብፅ ንጉሥ ወይም ፈርአን ኒካኡ አሰር መድከምን ስለተረዳና እርሱም በመጨረሻ ላይ ሊያሸንፉት እንደሚችል ሰላወቀ እንዲሁም ደግሞ የባቢሎን እድገት ሰላሳሰበው ከአሰር ጋር ተባብሮ ባቢሎንን ለመቅጨት ዘምቶ ነበር። ለንጉሥ ኢዮሲያስ የባቢሎን አደገኛነት አልተከሰተለትም! ነገር ግን አሰርን ይጠላት ስለነበር ባቢሎን እንድትደመስላት በጥንት ይጠባበቅ ነበር። የግብፅን ንጉሥ ኒካኡን ማገድ የፈለገው ለዚህ ነበር። ይኸውም በ609 ዓ.ዓ. ነበር። ናሆም ሶስት ጥያቄዎችን ይመልስልናል።

1. ሃዘን በ612 ማን ደመሰሰች? ባቢሎን ሳትሆን እግዚአብሔር ነው።
2. ሃዘን ለምን ተደመሰሰች? ኃጢአት የታየበት ቦታ ሁሉ ስለሚፈረድበት ነው። ባቢሎን ብርታት ያገኘችው ከየት ነው? ከጣኦቶችዋ ላይሆን በዚያ ወቅት ባቢሎንን ተጠቅሞ በሃዘን ላይ ያወጣውን ዕቅድ በሥራ ላይ ለማዋል ደፈልገዋል ከነበረው ከእስራኤል አምላክ ነበር።

አብድዩ

ማብራሪያ

መጽሐፉ አጭር ቢሆንም እንኳ በውስጡ አራት ትምህርቶች እናገኛለን። እያንዳንዳቸውን በአጭሩ እንመልከት።

የኤዶም ዋና ከተማ ኢፕራ የተገነባችው ከጨው ባሕር በስተደቡብና ምሥራቅ በሚገኙት አለቶች ላይ ነበር። በ2 ሳሙ. 5 ላይ እንደተጠቀሰው እንደ ኢያሱሳውያን ከተማ የማትደረር ናት ብለው ያስቡ ነበር። ቁ.1-9።

እግዚአብሔር በኢየሩሳሌም ላይ ለመፍረድ በባቢሎናውያን እንጂ በኤዶማውያን ለመጠቀም ባለማቀዱ ኤዶማውያን እጥፍ ድርብ ኃጢአት ሠርተዋል። ቁ.10-14። ምንም እንኳ እነርሱ ከተመረጡት ዘር ባይሆኑና እግዚአብሔርም ከእነርሱ ጋር ቃል ኪዳን ባይገባም እንደሚፈርድባቸው ተናግሯል። ቢያውቁትም ባያውቁትም አምላካቸው ነው። ይህ ትንቢት ተፈጽሟል። አሁን ኤዶም ተብሎ የሚጠራ ሕዝብ በጭራሽ የለም።

እግዚአብሔር ራሱን ለዓለም አሳውቋል። ነገር ግን ለዚህ መለኮታዊ መገለጥ ያሳዩት አለመታዘዝ ጠቅላላው ሕዝብ የራሳቸውን ጣኦታት እንዲያበጁ አድርጓቸዋል። ሮሜ 1። ሆኖም እግዚአብሔር በመላው ዓለም ላይ በመፍረድ ከእነዚህ ጣኦታት በላይ ታላቅ መሆኑን ይገልጣል። በሕዝቅኤል 25-32 ላይ የተጠቀሱት የትኞቹ ሕዝቦች ናቸው? ስንቶቻቸውስ ፍርዳቸውን ተቀብለው ከነጭራሹ ጠፍተዋል?

ገጥሥ ሄሮድስ ኤዶማዊ ነበር። ኤዶማውያን ወደ ሰሜን ተገፍተው ጨርሰው እስከጠፉበት ጊዜ ድረስ ቀስ በቀስ ከአይሁድ ሕዝብ ጋር ተደባልቀው ነበር። በቁ.17-21 ያለው ትንቢት ባልታሰበ መንገድ ይሁን እንጂ ተፈጽሟል።

ዮናስ

ማብራሪያ

ዮናስ እግዚአብሔር ለተለየ ተግባር እንደጠራው ቢያውቅም እንደ አሥሩ የእስራኤል ነገዶች አልታዘዙለትም። እንደ አዳም ከእግዚአብሔር ለመሸሽ ሞክሯል። እግዚአብሔር ለማይታዘዙት ያለውን ፍቅር ከዚህ ልምምዱ መማር ነበረበት። እግዚአብሔር ዮናስን ባልታሰበ መንገድ አድናታል። የዮናስን ታሪክ መሠረት አድርገን ሰው ምንም ቢያጠፋ

እግዚአብሔር በተለምዶዊ መንገድ ከጥፋቱ ውጤት ያድነዋል እንደገና የሚያደፋፍረን ትምህርት በመጽሐፍ ቅዱስ አናገኝም።

የናስ በዌገቱቱ ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ተጠግቷል። ይህ ትምህርት በከንቱ አልተሰጠም። የናስ ስለ እግዚአብሔር ሰፊ ትምህርት እንደተማረ ምዕ.2 ያሳያል። በእርግጥ የናስ በባሕር ውስጥ በነበረበት ወቅት ይህንን መዝሙር አልጻፈውም። እግዚአብሔር የየናስን ጸሎት መልሶለታል፤ ነገር ግን የነዌ ሰዎች ንሥሐ ገብተው በጸላዩበት ወቅት እግዚአብሔር ሰዎቹ ስለመለሰላቸው ተቆጥቶ ነበር።

በምዕ.3 የናስ ተመልሶ ወደ ነነዌ የመጓዝን ታሪክ እናገኛለን። እግዚአብሔር የናስን እንዲረዳው አላን አዘጋጅቶ እንደነበረ እንዲሁ የነነዌን ከተማ ለመልእክቱ አዘጋጅቷታል። በምዕ. 3:4 ላይ እንደምንመለከተው ፍርዱ የማይሻር መስሎ ቢታይም በእርግጥ እውነቱ አልነበረም። ሕዝቡ ንሥሐ ገባ፤ ከዚያም እግዚአብሔር ምሕረቱን አሳያቸው።

ምዕ.4 የተጨመረው ለምንድነው? የእግዚአብሔር መልእክተኛ ራሱ በጌታ ተለምዶዊ ሥራ ሳይለወጥ? መቅረቱን ለማሳየት ነው። በኢየሱስ ምሳሌ ውስጥ የምናገኘውን ይቅርታ የማያደርገውን ባለ ዕዳ ይመስል ነበር። ምንም እንኳን የናስ ልቡ ጠጣር ቢሆንም እግዚአብሔር እስከዚህ ጊዜ ድረስ ለእርሱ ሩህሩህና ቸር ነበር።

ናሆም

ማብራሪያ

ናሆምና ሶርንያስ ከመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት መካከል እጅግም የተወደዱ አይደሉም። በመጽሐፉ ውስጥ 3 ምዕራፎች አሉ፤ ነገር ግን ሁለት ዋና ዋና ሐሳቦች ብቻ አሉት።

ምዕ.1:2-14 በአሶር ዋና ከተማ በነነዌ ላይ የነበረውን የእግዚአብሔርን ቁጣ ያሳያል። ሰማርያ በ722 ዓ.ዓ. ከወደቀች ከ150 ዓመት በፊት ከዘንበረ ዘመን ማለት ከ885-874 ዓ.ዓ. አሶር ዕለት በዕለት ብርቱ መንግሥት እየሆነች በመምጣት ላይ ነበረች። እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ለመቅጣት አሰራውያንን እንደተጠቀመባቸው እርግጠኛ ነው። ሆኖም እግዚአብሔር እንደ ሕዝቡ ተቀብሏቸዋል? እግዚአብሔር በልባቸው ያኖረውን ሕግ ለሰጣሱ አሰራውያንን ሊቀጣቸው ነው። በትንቢተ ናሆም የእግዚአብሔር ቁጣ በሥዕላዊ አገላለፅ ተርቧል።

እግዚአብሔር እንዲያደርግ የወሰነውን አጠናቅቋል። እግዚአብሔር ነነዌን በየናስ ዘመን እንደሚረድባት ተናግሮ ነበር፤ ነገር ግን አልፈረደባትም። ምክንያቱም ሕዝቡ ንሥሐ ገብቷል። ፍርድ እስከሚመጣበት ጊዜ ድረስ የማምለጥ ዕድል አለ። ናሆም ከተማይቱ ገና ድሮ እንደተደመሰሰች አድርጎ ያቀርባታል፤ ነገር ግን አልተደመሰሰችም ነበር። ነነዌ በባቢሎን ጦር ተሸንፋ የተደመሰሰችው በ612 ዓ.ዓ. መሆኑን ከዓለም ታሪክ እንረዳለን። ከተማይቱ በአጠቃላይ ተደምሰሳ ነበር። የነበረችበትን ሥፍራ ማንም እስከማያውቀው ድረስ የምድረ በዳ ነሱስ የብዙ ሚትር አሸዋ ከምርባታል። ከቅርብ ዓመታት ሥፍራ ተፈለገ ሲገኝ የጥንቲቱ ከተማ ንብረቶችዋና እጅግ ብዙ ጽሑፎች ተገኝተዋል።

አብድዩ

የተለዩ ነጥቦች

አብድዩ ለአይሁዶች እና ለኤዶማውያን ለሁለቱም ከእግዚአብሔር ማምለጥ እንደማይቻል አሳስቧቸዋል። ኤርምያስ ለ40 ዓመታት በኢየሩሳሌም ሆኖ የባቢሎን ከተማ እንደሚፈርስ ያሳስብ ነበር። ኤር. 52 የእርሱ ትንቢቶች ዕውነት መሆናቸውን ያረጋግጣል። አብድዩ ይህንን አጭር ትንቢት ለአይሁዶች ወይም ለኤዶማውያን ጽፎላቸዋል? እኛ አናውቅም። እግዚአብሔር ኤዶማውያንን ፈርዶባቸዋል። በተጨማሪም በመጨረሻ መንግሥታቸው ጨርሶ ጠፍቷል። ኤዶማውያን ዋና ከተማቸው ጴጥራ የማትደፈር መስሏቸው ነበር። እርሷን ያበጁት እግዚአብሔር መሆኑን ዘንግተው ነበር።

እግዚአብሔር ኢየሩሳሌምን ለመቅጣት ባቢሎናውያንን መርጦ ጊዜያዊ መሣሪያ አድርጓቸዋል። ኤዶማውያን በማጥፋቱ ተግባር ላይ ተባባሪ ነበሩ። በሌሎች ኃጢአት ስለተሳተፉ ተፈርዶባቸው ነበር። የኢየሩሳሌም ሰዎች ጥፋት የኤዶማውያንን ስሕተት ቅን አያደርገውም። ወንድሞቻቸው ምንም ያህል ከፋዎች ቢሆኑም እንኳ ኤዶማውያን በጭራሽ ሊወጉአቸው አይገባም ነበር። እግዚአብሔር የእነርሱን ዕርዳታ አልፈለገም። ባቢሎናውያንም የእነርሱን ዕርዳታ አይፈልጉም ነበር።

ዮናስ

የተለዩ ነጥቦች

ከዘንበሪ ዘመነ መንግሥት ጀምሮ አሶር እስራኤልን ትወጋት ነበር። አሁን እግዚአብሔር የአሶር ሕዝቦች ንጉሥ እንዲገቡ ለመጥራት ወደ ዋና ከተማቸው ወደ ነነዌ መልዕክተኛ ይልካል። ዮናስን አለመደሰት ምክንያት ለመገመት አያዳግትም። አሶራውያን ደግሞ ዮናስ እነርሱን በመዋጋት ፈንታ የንጉሥ መልዕክት ይዘላቸው በመምጣቱ ሳይገረሙ አልቀረም። አሶራውያን ከዚህ አደናቃፊ ፍርድ የማምለጥ ዕድል እንዲያገኙ የእግዚአብሔር ዕቅድና ዓላማ ነበር።

መጽሐፉ በብዙ መንገዶች የእግዚአብሔርን ምሕረት ያሳየናል። ይህ የንጉሥ ጥሪ የተገለጠለት ታላሽ ላልሆነና ደግሞም ለነነዌ ከተማ ነዋሪዎች ምንም ርህራሄ ላልነበረው ነቢይ ነበር። ሁኔታው የተገለፀው የባዕድ ከተማ ለነበረችው ለነነዌ ነበር። ሕዝቡ የተሰጠውን ምሕረት ከመቀበሉ የተነሣ ፍርዱ ለሌላ ጊዜ ተላልፎ ነበር። ከዚህ መጽሐፍ ውስጥ የእግዚአብሔርን ምሕረት የሚገልጹ ሌሎች ሃሳቦች ሰበሰቡ።

ናሆም

የተለዩ ነጥቦች

ከየትም ይምጡ ግን እግዚአብሔር ክፋትንና ኃጢአትን ይጠላል። ናሆም በአጭር ትንቢቱ ውስጥ ይህንን ሐሳብ ግልፅ አድርጎታል። ጨካኞቹ አሰራውያን ከ150 ዓመታት በላይ ከአገር ወደ አገር በመዘዋወር ዓለምን ሁሉ በመዝመት እንዲወጉ እግዚአብሔር ፈቅዶላቸው ነበር። እግዚአብሔር ክፋታቸውን ያውቃል። ስለዚህ ንሥሐ እንዲገቡ ምቹ ሁኔታዎች ፈጥሮላቸዋል። ናሆም የአረመኔ ሕዝቦች ክፋት ሳይፈረድበት እንደማይቀር ያሳስበናል።

የእግዚአብሔር ውሳኔ እርግጠኛ ከመሆኑ የተነሣ ወደፊት የሚፈፀመው ነገር እንደተፈፀመ ሆኖ ሊጻፍ ይችላል። ናሆም የተናገረው ከ612 ዓ.ዓ. የነነዌ መፍረስ ቀደም ብሎ ነበር፤ ነገር ግን ብዙ ነገር አስቀድሞ የተፈፀመ ይመስላል። በብሉይ ኪዳን ውስጥ የእንደዚህ ዓይነት ትንቢት ብዙ ምሳሌዎች እናገኛለን። የባቢሎን ጦር አሰራውያንን ድል ሲመታ በአማልክታችን ኃይል ነው ብሎ ሳያስብ አልቀረም። ናሆም ነነዌን ያፈርሳት እግዚአብሔር እንደሆነ ያውቅ ነበር። እግዚአብሔር ለምን እንዳደረገውና ገና ወደፊትም በነነዌ የሚያደርገውንም ነገር በሙሉ ለናሆም ነገሮት ነበር።

አብድዩ

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

ጳውሎስ በ2ኛ ቆሮ. 5:10 ላይ በቆሮንቶስ ለሚገኙት ክርስቲያኖች ሲጽፍ ሁላችን እንዴት መመላለስ እንደሚገባንና ለእግዚአብሔር መልስ መስጠት እንዳለብን ያሳስባቸዋል። የቆሮንቶስ ሰዎች ጳውሎስን ከአጠገባቸው ስላረቁት እንደፈለጉ መኖር የሚችሉ ይመስላቸዋል። ሌዴቅያስ በተለያዩ ወቅቶች ኤርምያስን ለመግደል ሞክሯል፤ ነገር ግን ይህ ድርጊት እግዚአብሔር ለእርሱና ለኢየሩሳሌም ያስተላለፈውን መልዕክት አልለወጠውም። አንዳንድ ክርስቲያኖች ልክ እንደ ኤዶም ቅጥራችን የማይደፈር ነው በማለት በእግዚአብሔር ላይ መተማመናቸውን ይተቀሉ።

በኤዶም ላይ ለምን ፍርድ እንደተፈረደባት አስታውሱ! በባቢሎን ኃጢአት ስለተባበረች ነው። ጳውሎስ በ1 ቆሮ. 15:33-34 ክርስቲያኖች ከዚህ እንዲጠበቁ ያሳስባቸዋል። ኃጢአት የሚጠነሰሰውን እና በተጠነሰሰውም ኃጢአት የሚሳተፈው እኩል ጥፋት አልሠሩም የሚል የተሳሳተ ሐሳብ ሊኖረን ይችላል ይሆናል። ኃጢአቱን የጠነሰሰው ማንም ይሁን ግን ከኃጢአቱ መገለል እንዳለብን የእግዚአብሔር ቃል ያስጠነቅቀናል። ብዙዎቹ ያደርጉታል የሚል ምክንያት እንፈጥር ይሆናል። ይህ በጌታ ዘንድ ምክንያት አይሆንም። የሰውን ብዛት ወይም የሰውን ፊት ሳንመለከት ለጌታ ቃል መታዘዝ አለብን።

ዮናስ

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

ዮናስን ወደ ነፃ ያሰደደው እግዚአብሔር ነበር። ጳውሎስና በርናባስን ወደ ቆጵሮስና በዚያው ወደ እስያ የላካቸው እግዚአብሔር ነበር። ሌሎች ብዙ ምሳሌዎችን ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ልናወጣ እንችላለን። እግዚአብሔር ቋንቋቸውና ባሕላቸው የተለየ ወደሆኑ ሰዎች ሄደው መልካሙን የምሥራች እንዲሰብኩላቸው ዛሬም ሰዎችን መጥራቱን አላቋረጠም። እያንዳንዱ ክርስቲያን ለዘመናዊቷ ነፃ የእግዚአብሔርን መልዕክት ለማድረስ የጌታችንን ትዕዛዝና የመንፈስ ቅዱስን ምሪት ለመታዘዝ ዝግጁ መሆን ይኖርበታል።

ለማይታዘዘውና ውለታቢስ ለሆነው መላውን የአይሁድን ብሔር ለሚወክለው ለዮናስ የእግዚአብሔር ምሕረት ተገልጾለት ነበር። ምናልባት በኋላ ዮናስ እንደ ሆሴዕ መላውን ሕዝብ ለመገመገም የተጠቀመው የራሱን ሕይወት ነው። በተጨማሪም የእግዚአብሔር ምሕረት ለጨካኞችና ምሕረት ላልነበራቸው አረመኔ ሕዝቦች ተገልጦላቸው ነበር። እነርሱ ለንሥሐ ዝግጁ ነበሩ፣ እኛስ ነን?

ናሆም

ከአዲስ ኪዳን ጋር ያለው ዝምድና

ስንሰብክና ስናስተምር በእግዚአብሔር ፍቅርና ምሕረት ላይ ማትኮር ይኖርብናል። ሆኖም ከዚህ ጋር በማያያዝ እግዚአብሔር ማንኛውንም ዓይነት ክፉት እንደሚጠላ በግልጽ ማሳየት ያስፈልገናል። በዕብራውያን ውስጥ ጳውሎስ እግዚአብሔርን የሚነድ እሳት ብሎ ይጠራዋል፣ ዕብ. 12:29። የእግዚአብሔር ቤተሰብ ልክ እንደ እግዚአብሔር ክፉትን መጥላት ይኖርበታል። በ1 ቆሮ. 13 ጳውሎስ ፍቅር ምን እንደሚመስል ያሳየናል። ፍቅር መልካም የሆነውን ነገር ሁሉ ይወዳል። ነገር ግን መጥፎ የሆነውን ነገር ሁሉ ይጠላል። ይህንን ትምህርት ለመማር ጊዜአችንን እንሰዋ!

እኛ እንደምንፈርደው እግዚአብሔር ቸኩሎ የሚፈርድ ስላልሆነ አንዳንድ ጊዜ ሁሉን ነገር የረሳ ይመስለናል። አንዳንድ እግዚአብሔር ክፉ የሚሠሩትን ለምን ይረዳቸዋል በማለት እንደ ዕንባቆም ግራ ይገባናል። የእግዚአብሔር ፍርድ የማይቀር ነገር ነው። ክፉት እስከ መጨረሻ ድረስ አይዘልቅም። በራዕይ 18-19 ውስጥ ዮሐንስ የባቢሎንን ማለት እግዚአብሔርን የሚቃወመው ኃይል አጠቃላይ ውድቀት ይኖገራል። ውድቀቷ የተረጋገጠ በመሆኑ የብሉይ ኪዳን እና የአዲስ ኪዳን ነቢያት እንደተፈፀመ በመቆጠር ስለዚህ ነገር የሚናገሩት በኃላፊ ጊዜ ግሥ ነው።

ጥያቄዎች

1. ለእስራኤል የተናገሩት ሶስት ነቢያት እነማን ናቸው?
2. ሰማርያን ማንና መቼ ያዛት?
3. ከዚህ ዘመን በፊት ለእስራኤል የተናገሩት ነቢያት የትኞቹ ናቸው?
4. ለእስራኤል የጻፉ ሁለት ሌሎች ነቢያት ማንና ማን ናቸው?
5. በሚኪያስ ዘመን የመሩት ሶስት ነገሥታት እነማን ነበሩ?
6. በሚኪያስና በሶፎንያስ መካከል ያለው የዘመን ርቀት ምን ያህል ነው?
7. ሶፎንያስ ይናገር የነበረው በማን ዘመን ነበር?
8. ዕንባቆም የተናገረው በማን ዘመን ነበር?
9. ለይሁዳ የተናገሩት ሶስት ነቢያት የትኞቹ ናቸው?
10. የሚኪያስ ጓደኛ የነበረው ነቢይ ማን ነበር?
11. ዕንባቆም በኢየሩሳሌም በነበረበት ወቅት በባቢሎን ይሰብክ የነበረው ነቢይ ማን ነበር?
12. ከምርኮ በኋላ የነበረውን ሁኔታ የሚነግሩን ሶስት መጻሕፍት የትኞቹ ናቸው?
13. ከምርኮ በኋላ በአንድ ወቅት የኖሩና የሰበኩ ነቢያት ማንና ማን ናቸው?
14. ምናልባት ዘክርያስ 9-14 የተጻፈው ለእነማን ነበረ?
15. ለአሕዛብ የተናገሩ ሶስት ነቢያት እነማን ናቸው?
16. ለአሶር የተናገሩት ሁለት ነቢያትስ?
17. በባቢሎን ይመሰክሩ የነበሩት ሁለት ነቢያት ማንና ማን ናቸው?
18. እግዚአብሔር አይሁዶችን ለምን መረጠ?
19. የኢላ.13-23፤ ኤር.46-50ና ሕዝ.25-32 አቢይ ትምህርት ምንድነው?
20. እግዚአብሔር የማን አምላክ ነው?
21. አብድዩ የጻፈው መቼ ነው?
22. ስለ አብድዩ ግልፅ የሆኑ ሁለት ነገሮች ምንድናቸው?
23. የኤዶም ቅድመ አያት ማን ነበር?
24. አብድዩ የተናገረው በግምት መቼ ነበር?
25. ጌትሔፌር የምትገኘው የት ነበር?
26. ከ783-743 ዓ.ዓ. ድረስ ንጉሥ የነበረው ማን ነበር?
27. የዳግማዊ ኢዮርብዓምን ታሪክ የምናገኘው የት ነው?
28. የአሶር ታላቅ ከተማ ማን ነበረች?
29. ከዳግማዊ ኢዮርብዓም ሞት 20 ዓመታት በኋላ ሰማርያ ምን ተፈፀመባት?
30. ባቢሎን ነፃዊን የደመሰሰችው መቼ ነበር?
31. አሶር ናህ አሞንን የደመሰሰችው መቼ ነበር?
32. ምናልባት ናሆም የጻፈው በ612 ዓ.ዓ. አካባቢ ላይሆን አይቀርም ብለን የምንገምትበት ምክንያት ምንድነው?
33. የኤዶም ወንጀል በጣም ከባድ ሆኖ የተቆጠረው በምን ምክንያት ነው?
34. ኤዶም ምን ይደርስባታል?
35. የግብፅ ንጉሥ ኒካኡ ኢዮስያስን የት ገደለው?
36. የኤዶም ዋና ከተማ ማን ነበረች?

37. ንጉሥ ሄሮድስ የየትኛው ሕዝብ መሪ ነበር?
38. እግዚአብሔር ነጭን በግመለክት ስለ ንሥሐ የተናገረውን ቃል ለምን ተየረው?
39. ዘንበሪ ኢየሩሳሌምን ይመራ የነበረው መቼ ነበር?
40. ነጭ ከፈረሰች በኋላ ምን ሆነች?

መልሶች

ክፍል አንድ

ትምህርት አንድ /ሆሴ.1-7/

1. የሰበኩና በጽሑፍ ያሰፈሩ ናቸው።
2. ከ875-800 ዓ.ዓ. ነበር።
3. 1ኛ ነገ.18-2ኛ ነገ.2 ውስጥ ነው።
4. ሆሴዕት አሞፅና ኢዮኤል ናቸው።
5. በ1 ነገሥት 12 ውስጥ ነው።
6. መንፈሳዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊውን ሁኔታ ያስገነዝበናል።
7. ሰማርያ ነበረች
8. ሰማርያ ወደቀች።
9. በ800 ዓ.ዓ. አካባቢ ነው።
10. ከ800-722 ዓ.ዓ. ነበር።
11. 2ኛ ነገ.14፡23-29 ውስጥ ነው።
12. 2ኛ ነገ.15-16 ውስጥ ነው።
13. የጋብቻን ውል ይመስላል።
14. ዘመኑ መልካም እንደነበረ ነው
15. ምዕ. 17 ነው።
16. የሆሴዕን የግል ሕይወት ታሪክ ነው።
17. ሚስቱ እስራኤልን ስለምትመስል ነው።
18. 40 ዓመታት ነገሠ።
19. 21 ዓመታት ይሆናል።
20. ዝመኑ በእስራኤል እንዴት እንደነበር ነው።
21. በምዕ.6-7 ውስጥ ነው።
22. ሆሴዕን ካገባች በኋላ ነው።
23. ጥቂት ታማኝ ሰዎች ነበሩ።
24. አዝያን ነበር፣ ኢሳ.6፡1 ተመልከቱ።
25. ማቴ.26፡26-30 ነው።
26. የተለወጠ ሕይወት ነው።
27. እግዚአብሔር ያለው ዓይነት መሆን አለበት።

ትምህርት ሁለት /ሆሴ.8-14/

1. 1ኛ ነገ.16:21-28 ውስጥ ነው።
2. ዠንበሪ ነው።
3. አሞፅ፣ ሆሴዕና ኢዮኤል ናቸው።
4. በ740 ዓ.ዓ. ነው።
5. የሰሜን እስራኤልን በአሶር መያዝ ነው።
6. በ743 ዓ.ዓ. ነው።
7. የኤልያስና የኤልሳዕ ታሪክ ነው።
8. ዘፍ.15:1-21ና ዘፀ.20 ናቸው።
9. ሕጎች ናቸው።
10. ዘሌ.26:1-46 ውስጥ ነው።
11. ዳንኤልና ሕዝቅኤል ናቸው።
12. ከግብፅና ከአሶራውያን ጋር ነው።
13. ሀብታምና ታላቅ እንድትሆን ረዳት።
14. ስለ ሰግርያ ነው።
15. የከነዓናውያንን ነው።
16. ፍቅርን በሚመለከት ነው።
17. አድራጊው እግዚአብሔር ስለሆነ ነው።
18. ዕብራውያን 12።
19. እግዚአብሔር በታሪክ ውስጥ የሚሠራ መሆኑን ያሳየናል።
20. ግንኙነትም እግዚአብሔር እንዲቀጣጠረው የግንፈቅድለት ነገር ሁሉ ነው።

ትምህርት ሦስት /ኢዮኤል/

1. እዚያት፣ ነገሥታትና ካህናት ናቸው።
2. የመንግሥት መከፈል።
3. ቀዳማዊ ኢዮርብዓም ነበር።
4. በጢቲልና በዳን ነው።
5. የባዕድ ሕዝብ ዕድገት ስለሚናገሩ ነው።
6. ናሆምና ዮናስ ነበሩ።
7. 110 ዓመታት ነው።
8. መቼ እንደተጻፈ አናውቅም።
9. በ743 ዓ.ዓ. ነው።
10. በዘንበሪ ዘመን ነበር።
11. ከአሞጽና ከሆሴዕ ጋር ተያይዞ ስለሚገኝ ነው።
12. ምዕራፍ 17 ነው።
13. የመሸነፋቸውን ምክንያት ነው።

14. ከአሰር በመጡ ሰዎች ተተካች።
15. አሰር ናት።
16. ሥዕላዊ።
17. የኢ.የ.2: 28-32ን ፍጻሜ ያሳያል።
18. አዝያን ነበር።
19. በበረከቶች ነው።

ትምህርት አራት /አሞፅ/

1. ከ800-700 ዓ.ዓ. የሚገኙት ዓመታት።
2. ለ40 ዓመታት ከ783-743 ዓ.ዓ. ነው።
3. 6 ነገሥታት ነግሠዋል።
4. 2ኛ ነገ.15-16 ውስጥ ነው።
5. ስልምናሰር ነበር፤ 2ኛ ነገ.17:5-6።
6. ሳርገን ነበር።
7. ሰናክራም ነበር።
8. አሰናፈር።
9. ከኢየሩሳሌም በስተደቡብ 12 ኪሎ ሜትር ርታ ነው።
10. በ740 ዓ.ዓ. ነበር፤ ኢ.ሳ.6: 1።
11. በ2ኛ ነገ.14: 23-29 ውስጥ ነው።
12. ሀብትና የግዛት መስፋፋት ናቸው።
13. የናስ ነበር።
14. ኤልያስና ኤልሳዕ ናቸው።
15. ሁለቱም በቤቴል ስለነበሩት ነቢያት ይናገሩ ስለነበር ነው።
16. አዝያን ነበር።
17. እስራኤል ከእግዚአብሔር ርታ እንደነበር ነው።
18. በ586 ዓ.ዓ. ነበር።
19. ጠንበሪ ነበር።
20. የእስራኤላውያን ኃጢአት ነው።
21. 5 ራዕዮች አሉ።
22. ወደ ፍርድ ነው።
23. ስለ ነቢያት ጥሪ የሚናገሩት ነገር ነው።

ክፍል ሁለት

ትምህርት አምስት /ሚክያስ/

1. ሚክያስ ሶፎንያስና ዕንባቶም ናቸው።
2. ኢሳይያስና ኤርምያስ ናቸው።
3. ከ931-586 ዓ.ዓ. ዘር።
4. ሰውየን ሞተ።
5. የሚጽፉ ነቢያት አልነበሩም።
6. ኢሳይያስ ዘር።
7. በ700 ዓ.ዓ. ገደማ ነው።
8. በ620 ዓ.ዓ. ገደማ ነው።
9. ነቢያት አልነበሩም።
10. በ586 ዓ.ዓ. አቅራቢያ ዘር።
11. ኢዮስያስ ሞተ።
12. የአሰር መንግሥት ነው።
13. የባቢሎን መንግሥት ነው።
14. በ740 ዓ.ዓ. ነው፤ ኢሳ.6:1።
15. ኢዮአታምና አካዝ ናቸው።
16. በ2ኛ ዜና 26 ውስጥ ነው።
17. ከአሰር ጋር ነው።
18. ምዕ.29-31 ናቸው።
19. ኢዮአታም፣ አካዝና ሕዝቅያስ ነበሩ።
20. የሕዝቡን ኃጢአት ስለሚገልፁ ነው።
21. ስለ ወደፊት ሁኔታ ነው።
22. የነበረው ቃል ኪዳን ነው።
23. ከሰማርያ ጋር ነው።
24. ኢዮአታም ብዙዎች ሀብታም እንዲሆኑ ረድቷቸው ነበር።
25. ምዕ.2:1-4 ያሉት ቁጥሮች ናቸው።
26. ዕዝ.1-6 ያሉት ምዕራፎች ናቸው።
27. ከኢሳ.36-39 ወይም 2ኛ ነገ.17 ጋር ነው።
28. እግዚአብሔር ቃል ኪዳን ላደረገላቸው ሕዝብ ነው።
29. የጸሎት ነው።
30. እግዚአብሔር ራሱ ነው።
31. እግዚአብሔር በሥራ ላይ እንዳለ ስለሚያሳይ ነው።
32. የትንቢቶች ፍጻሜ ነው።

ትምህርት ስድስት /ሶፎንያስና ዕንባቆም/

1. ሶፎንያስ ነበር።
2. ከ606 ዓ.ዓ. በኋላ ነበር።
3. ለ70 ዓመታት ማለት ከ606-536 ዓ.ዓ. ነው።
4. በ586 ዓ.ዓ. ገደማ ነበር።
5. ምናሴና አሞፅ ናቸው።
6. በ609 ዓ.ዓ. በመጊዶ ነበር።
7. ምንም ነቢያት አለመኖራቸው ነው።
8. ከ640-609 ዓ.ዓ. ነበር።
9. በ2ኛ ነገ.21-22 ውስጥ ነበር።
10. በ622 ዓ.ዓ. ነበር።
11. እግዚአብሔር ክፉን እንዴት ይጠቀምበታል? የሚል ነበር።
12. የእግዚአብሔር ትዕግሥት ማለቁ ነበር።
13. ምናልባት በኋላ ነበር።
14. በ586 ዓ.ዓ. ነበር።
15. ለኢየሩሳሌም ከተማ ነበር።
16. የደስታ መዝሙር ነው።
17. በ606ና በ597 ዓ.ዓ. ነበር።
18. ቂርስ ባቢሎንን ሲደመስላት ነበር።
19. የዕንባቆም ጸሎት ነው።
20. በዓል ነበር።
21. ኤርምያስ ነበር።
22. 140 ዓመታት ናቸው።
23. በመናገር ገለፀ።
24. መልስ በማግኘቱ ነው።
25. ሁለቱም በምስጋና ስለሚደመደሙ ነው።

ክፍል ሦስት

ትምህርት ሰባት /ዘካ.1-8/

1. ሐጌ፣ ሶፎንያስና ሚልክያስ ናቸው።
2. 2ኛ ነገ.25፤ 2ዜና 36ና ኤር.52 ናቸው።
3. ኤርምያስ ነው።
4. መዝ.135 ነው።
5. ጳጌኤልና ሕዝቅኤል ናቸው።

6. ወደ ይሁዳ የሚመለሱትን ማበረታታት ነበር።
7. ከ538-333 ዓ.ዓ. ነበር።
8. መጽሐፈ አስቴር ነው።
9. ዙሩባሌል ነበር።
10. ስለ 536-520 ዓ.ዓ. ነው።
11. ክህምያ ነው።
12. ዞኑርያስ ነበር።
13. ቤቶቻቸውን ይገነቡ ነበር፤ ሐጌ 1 ተመልከቱ።
14. የፋርስ መንግሥት ነበር።
15. ካምቤስስ ነበር።
16. በዳርዮስ ዘመነ መንግሥት።
17. በኢየሩሳሌም ለነበሩት ነበር።
18. ዳገ.9: 1-3 ነው።
19. ስለ አዲስ ቤተ መቅደስ ነው።
20. ዕዝራ 2-6ና ሐጌ 1-2 ናቸው።
21. ማበረታታት ነው።
22. 8 ራዕዮች አሉ።
23. ለዙሩባሌልና ለኢያሱ ነበር።
24. በምኩራብ ተተካ።
25. በፋርስ መንግሥት ነበር።
26. የይሁዳ ጠላቶች ናቸው።
27. የኢያሱ ነው።
28. ስለ ኢያሱና ዙሩባሌል ነው።
29. ምድሪቱ ናት።
30. ስምንተኛው ራዕይ ነው፤ 6: 1-8።
31. መልሰው ከመገንባት ይልቅ አሁንም ባለፈው ነገር ያዘኑ ነበር።
32. የኤፌሶን መልዕክት ነው።
33. አማኞች በሙሉ ናቸው።

ትምህርት ስምንት /ዘክ.9-14/

1. ዞኑርያስ ነበር።
2. ዙሩባሌል ነበር።
3. ኢያሱ ነበር።
4. ከ586-536 ዓ.ዓ. ለ50 ዓመታት ነበር።
5. በ606 ዓ.ዓ. ገደማ ነበር።
6. በ520 ዓ.ዓ. ገደማ ነበር።
7. በዕዝራ 1-6 ውስጥ ነው።
8. 8 ራዕዮች ይገኛሉ።
9. በኢየሩሳሌም ስለሚገኙት ሕዝብ ነው።

10. በፋርስ ይኖሩ ለነበሩት ነው።
11. ረጋ በሉ የሚል ነው።
12. ተስፋ ስለቆረጡ ነበር።
13. በ536 ዓ.ዓ. ነበር።
14. ከ400 ዓመታት በላይ ይሆናል።
15. 100 ዓመታት ያህል ይሆናል።
16. ታሪካዊ፣ ትንቢታዊና ተግባራዊ ናቸው።
17. በ520 ዓ.ዓ. ገደማ በሐጌና በዞርያስ ዘመን ነበር።
18. በ444 ዓ.ዓ. ገደማ በነህምያ ዘመን ነው።
19. ከምርኮ በኋላ ስለነበረው ሁኔታ ነው።
20. መልሶ የመገንባቱ ችግሮች ነው።
21. በ514 ዓ.ዓ. ነበር፣ ዕዝ.6፡15።
22. እርነት ማግኘት ነው።
23. ምዕ.12 ነው።
24. ታማኞች በሚሆኑበት ወቅት ነው።
25. ሮሜ 5-6ና ገላ.3 ናቸው።
26. በማንኛውም ከእርሱ በራቁበት ወቅት ነው፣ ምዕ.10።
27. ስለ መንጻት ነው።
28. ሁሉም ነገር ይገባዋል።
29. ቀራጥ ምስክርነት እንዲሰጡ ያጠነክራቸዋል።
30. ምዕራፍ 11 ነው።

ትምህርት ዘጠኝ /ሐጌና ሚልክያስ/

1. ባቢሎንን ድል ለማድረግ ነው።
2. ስለ ኢዮስያስ ነበር።
3. ዘሩባቤል ነበር።
4. ስለ 70ዎቹ ዓመታት ምርኮ ነው።
5. በ457 ዓ.ዓ. ነበር።
6. ስለ 536-520 ዓ.ዓ. ነው።
7. ነህምያ ነበር።
8. ወደ እስክንድሪያ ነው።
9. ዳርዮስ ነበር።
10. ሐጌና ዞርያስ ናቸው።
11. ምንም የግንባታ ሥራ አልተካሄደም።
12. መልሰው እንዲገነቡ ነበር።
13. ዙሩባቤልን ነው።
14. ያዕቆብን መረጠ።
15. ከቃል ኪዳት የተነሣ ነው።
16. አሥራት ነበር።

17. ስለ ኤልያስ ነው።
18. በ586 ዓ.ዓ. ነበር።
19. በግላዊነት ዘመን ነበር።
20. የአማኞች ናቸው።
21. መታዘዝ ነው።
22. ግ.፡25፤ ግ.፡13፤ ሉቃስ 21።
23. ጥምቀትና የጌታ እራት።
24. እግዚአብሔር ስለማይለወጥ ነው።
25. ከ520-444 ዓ.ዓ. 84 ዓመታት ያህል ነው።

ክፍል አራት

ትምህርት አሥር /አብድዩ፥ ዮናስና ናሆም/

1. ሆሴዕ፥ አሞፅና ኢዮኤል ናቸው።
2. አሳር፤ በ722 ዓ.ዓ. ነበር፤ 2ኛ ነገ.17 ተመልክቱ።
3. ኤልያስና ኤልሳቦ ናቸው።
4. ኢሳይያስና ጊክያስ ናቸው።
5. ኢዮአታም፥ አካዝና ሕዝቅያስ ነበሩ።
6. 70 ዓመታት ያህል ነበር።
7. በኢዮስያስ ዘመን መንግሥት ነበር፤ 2ኛ ነገ.21-22።
8. ምናልባት በሶፎንያስ ዘመን ነበር።
9. ጊክያስ፥ ሶፎንያስና ዕንባቶም ናቸው።
10. ኢሳይያስ ነው።
11. ሕዝቅኤል ነበር።
12. ዕዝራ፥ ነሆምያና አስቴር ናቸው።
13. ሐጌና ዘካርያስ ናቸው።
14. በፋርስ ለቀሩት አይሁዳውያን ነው።
15. አብድዩ፥ ዮናስና ናሆም ናቸው።
16. ዮናስና ናሆም ናቸው።
17. ሕዝቅኤልና ዳንኤል ናቸው።
18. ምስክርነት አንዲሰጡ ነበር።
19. ባዕድ ሕዝብ ላይ ስለሚመጣው ፍርድ ነው።
20. የዓለም ሁሉ አምላክ ነው፤ የዓለም ሁሉ ገዥ ነው።
21. በትክክል እርግጠኞች መሆን አንችልም።
22. ስለ ኤዶም ተናገሯል፤ ኢየሩሳሌም በጦርነት ላይ ነበረች።
23. ኤሳው ነበር።
24. በ586 ዓ.ዓ. ነው።

25. በገሊላ ባሕርና በቀርጫሉስ ተራራ መካከል ላይ ነበር።
26. ዳግማዊ ኢየሱስም ነበር።
27. በ2ኛ ነገ.14፡23-29 ላይ ነው።
28. ከዜ ነበረች።
29. በአሰራውያን ተደመሰሰች፤ 2ኛ ነገ.17።
30. በ606 ዓ.ዓ. ነበር።
31. በ663 ዓ.ዓ. ነበር።
32. የጂናገረው ስለ ፍርድ ብቻ ስለሆነ ነው።
33. ይሁዳ ወንድሙ ስለሆነ ነው።
34. እግዚአብሔር ይፈርድባታል።
35. በመጊደ ነበር።
36. ሴፕራ።
37. የኢዶም መሪ ነበር።
38. ከዜ ንሥሐ ስለገባች ነው።
39. ከ885-874 ዓ.ዓ. ነበር።
40. በአሸዋ ሥር ተቀብራ ነበር።